

SIL

SIL International® Sunar

Dilimizin Geleceğini Planlama Rehberi

Birinci Baskı

Charlie Hanawalt, Bryan Varenkamp, Carletta Lahn
ve Dave Eberhard

Bu aracın bir dizi ön versiyonundan sonra **İlk Baskısını** yayınladık (Ağustos 2016): *Dilimizin Geleceğini Planlama Rehberi*. Bu rehberin hazırlanmasına birçok dil uzmanı ve yerli topluluk katkıda bulundu. Hepsine çok teşekkür ediyoruz. Lütfen görüşlerinizi bizimle paylaşmaya devam edin (gpfol_intl@sil.org), bu sayede dünyanın dört bir yanındaki dil toplulukları için bu aracı geliştirebiliriz.

Uyarı: Rehber'deki materyal Güney Amerika, Afrika, Asya ve Pasifik bölgesindeki az sayıda dilde test edilmiştir. Rehber genel olarak kabul edilen toplumsal dilbilim ilkelerine göre hazırlansa da SIL ve yazarlar bu Rehber'i kullanan toplulukların sonuç alacağını garanti etmez. Ön pilot testlerimizden birçok umut verici sonuç aldık ve bu sonuçların bu aracın genel olarak fayda sağlayacağını gösterdiğini düşünüyoruz. Ancak her topluluk kendi durumuna göre kendine özel sonuçlar alabilir. Kullandıkları dili daha iyi anlama ve belki de dili kullanma biçimlerini şekillendirme amacıyla bu materyalden faydalanan toplulukların en iyi sonucu almalarını istiyoruz.

Not: Her geçen gün artan sayıda azınlık dili topluluğu, geleneksel dillerini internet siteleri oluşturup görüntüleme ve sosyal medyayı ve mesajlaşma uygulamalarını kullanma gibi dijital biçimlerde kullanıyor. Rehber hazırlık ekibi, günümüz dünyasında kullanılan azınlık dillerinin kullanılma şekillerinin anlam ifade etmesini istiyorsak bu değişikliklerden haberdar olmamız gerektiğinin farkındadır. Rehber'in bu versiyonu, böyle bir kullanımın olup olmadığını anlamaya yönelik ilk girişimdir fakat bu kullanımın sürdürülebilirliğini değerlendirme şekli sunmaz. Böyle bir değerlendirme, bu tür araçların ana dildeki uzun vadeli etkileri hakkında daha fazla bilgi edinmemizden sonra yayınlanacak olan sonraki baskıya bırakılmalıdır.

Rehber Hazırlık Ekibi:

Beth Almeida
Stan Anonby
Dave Eberhard
Jaap Feenstra
Charlie Hanawalt
Mark Karan
Carletta Lahn
Bryan Varenkamp
Chari Vioria

Rehbere görüşleriyle katkıda bulunanlar:

Carl Grove
Paul Lewis
Gary Simons

İçindekiler

Giriş	5
Topluluklar bu Rehber'i neden kullanmalıdır?	5
Bu Rehber kimler için hazırlanmıştır?	5
Bu Rehber ne zaman kullanılabilir?	7
Bu Rehber'i kullanmak ne kadar sürer?	8
Bu Rehber ile ilgili genel bilgi	8
Temsilcilere Yönelik Notlar	9
Temsilci Eğitimlerine Not	10
Dış Etkiyi Önleme	10
Danışmanlık ve geri bildirim önemi	10
Yararlı Kaynaklar	11
Rehber'de kullanılan işaretler ve biçimlendirme	12
Rehber'de kullanılan adımlar	13
A Dilimiz nereye gidiyor?	15
A1 Topluluğumuzda kullanılan diller	15
A2 Kimler her dili iyi konuşur?	17
A3 Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları	19
A4 Diller ve dağlar: Bir dili kullanma şekliniz zamanla değişebilir	22
A5 Dağ posterleri	25
A6 Yaptıklarımıza ilişkin inceleme	26
B Tartışma konuları ve kararlar	27
B1 Konuşma	29
B2 Kimlik	37
B3 Okuma ve Yazma	44
B4 Değerlendirme şemaları	51
C Şu an neredeyiz?	54
C1 Dağı hazırlama	54
C2 Değerlendirme şemalarımızı anlama	57
C3 Kimlik	58

C4 Konuşma	59
C5 Okuma ve Yazma	61
D Dilimizin konuşulduğunu hatırlama	62
E Eyleme Geçme	65
E1 Dilimizin geleceğini değiştirmek İSTİYOR muyuz?	65
E2 Güçlendirilecek şeyleri seçme	68
E3 Dilimizin gitmesini istediğimiz yeri seçme	70
E4 Dil hedefimize ulaşmak mümkün mü?	72
E5 Hatırlanıyor dairesiyle yapacaklarımızı seçme	73
E6 Plan yapma	74
E7 Daha sonra tekrar toplanma	77
E8 Bazı sorunlarda ne tür aktiviteler yardımcı olabilir?	78
E9 Diğer dillere ilişkin hedefler üzerinde çalışma	78
E10 Eyleme Geçme – Şema	79
E11 Sonuç alma adımları – Şema	80
Temsilciler için: Rehber'in kullanılmasından sonraki bildirim	81
Kaynakça	83

Giriş

Bu Rehber, yerli topluluklar tarafından üyelerinin birlikte dillerinin geleceği hakkında konuşmasına yardımcı olacak bir araç olarak hazırlanmıştır. Yerli halkın topluluk dışındakiler tarafından dikkatleri dağıtılmadan karar vermesini sağlar. Rehber, topluluğun gittiği yönü etkilemeden ziyade bilgiye dayalı kararlar verebilmesini amaçlar.

Rehber çeşitli dillerde mevcuttur. Bilgi için gpfol_intl@sil.org adresinden Rehber Hazırlık Ekibi'ne ulaşabilirsiniz.

Topluluklar bu Rehber'i neden kullanmalıdır?

Kullanımı kolay formatı toplulukların şu amaçlarla birlikte konuşabilmesini sağlar:

- Geleneksel dillerinin mevcut durumuna ilişkin farkındalığı artırmak.
- Kullandıkları diğer tüm dilleri nasıl kullandıklarına ilişkin farkındalığı artırmak.
- Topluluğun kullandıkları her bir dil konusunda gelecekte ne yapmak istediklerine karar vermelerinde yardımcı olmak.
- Bu dillerle ilgili hedeflerine ulaşmaları için plan yapmak.
- Topluluklarının ihtiyaçları konusunda ilgili gelişim ve ortaklık kurumlarıyla nasıl iletişime geçileceğini bilmek.

Bu Rehber kimler için hazırlanmıştır?

- Bu Rehber konuşabildikleri diğer dillerin yanı sıra geleneksel dillerinin geleceğine ilgi duyan **belirli bir 'konuşma topluluğunun' üyeleri** için hazırlanmıştır. Genellikle bu Rehber'i kullanan bir konuşma topluluğu sadece geleneksel dillerini konuşmaz.

'Konuşma topluluğu' teriminin ne anlama geldiğini anlamak önemlidir. Bu sadece belirli bir dili konuşan herhangi bir grup anlamına gelmez. Bu topluluk şu özelliklere sahip kişiler grubudur:

- Toplulukta birlikte yaşayan,
- Aynı dilleri konuşan,
- Bu dilleri aynı şekilde, aynı yerlerde ve aynı kişilerle kullanan.

- **Ana dil (AD) temsilcileri** yerli topluluk *tarafından* yerli topluluğun *içinden* Rehber ile ilgili grup tartışmalarını yönetmek için seçilmiş, ana dili geleneksel dil olan kişilerdir (veya en azından daha büyük dil topluluğunun üyeleri).

Topluluk, AD temsilcilerini aşağıdaki kriterleri kullanarak toplulukta geçerli kurallara göre seçmelidir. AD temsilcileri:

- Aynı dil topluluğunun üyeleri olmalıdır (aynı konuşma topluluğundan olması gerekmez)
- Topluluğun üyeleriyle ilişkisi iyi olmalıdır
- En azından lise eğitimi olmalıdır
- İnsanlarla iyi etkileşim kurabilmelidir
- Soyut kavramları somut örneklerle ilişkilendirebilmelidir
- Hem erkek hem kadın olabilir (kültürel olarak kabul edildiğinde)
- Mümkünse iki kişi olmalıdır, bu sayede birlikte çalışıp görevi paylaşabilirler
- Rehber'i kendi topluluk üyeleri arasında kullanmadan önce nasıl kullanacakları konusunda dışarıdan bir eğitim kurumundan eğitim almalıdır.

(Çok uzakta olan birkaç yerde veya okur yazarlık oranının düşük olduğu topluluklarda ana dil temsilcilerine eğitim verilmesi mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda komşu topluluklara veya ulusal kültüre mensup temsilcilerin kullanılmasını tavsiye ederiz.)

- **Temsilcilerin eğitmenleri** genellikle dil gelişiminde uzman kurumların üyeleridir. Bu eğitmenler yerli temsilcileri eğitme görevini üstleneceklerdir, ancak topluluğun bu Rehber'i kullandığı sırada hazır BULUNMAMALIDIRLAR (yerli topluluğun üyesi olmadıkları sürece), bu sayede topluluğun kararlarını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemezler.

Eğitmenler:

- Topluluğun kullandıkları dilleri nasıl kullanmak istedikleriyle ilgili karar verme hakkına sahip olduğuna ve bu kararları verebileceğine gerçekten inanmalıdır.
- Rehber'in temelini oluşturan dil geliştirme yaklaşımı olan Sürdürülebilir Kullanım Modeli'ni (SKM) iyice anlamış olmalıdır.
- Ana dil temsilcilerinin Rehber'i topluluklarında kullanmak için gerekli eğitimi verme becerilerine ve deneyimlere sahip olmalıdır.
- Eğitim amaçları doğrultusunda coğrafi olarak temsilciler tarafından erişilebilmelidir.

- ❑ Temsilciler Rehber'i topluluklarında kullandığı ve topluluk Rehber tartışmalarının neticesinde planlanan faaliyetleri yürüttüğü sürece, temsilcilere sürekli yönlendirmelerde bulunmaya ve eğitim vermeye gönüllü olmalıdır.
- ❑ Başkalarına Rehber'i kullanma konusunda eğitim vermeden önce bu konuda eğitim almalıdır.
- ❑ Rehber kavramını tanıtmadan önce topluluk liderleriyle olumlu bir ilişki kurmuş olmalıdır.

EĞİTMENLERİN ANA DİL TEMSİLCİLERİNE SKM'Yİ VE REHBER'İ YEREL TOPLULUKLARINDA UYGULAMAYA İLİŞKİN EĞİTİM VERMEDEN ÖNCE BUNLAR KONUSUNDA EĞİTİM ALMASINI ŞİDDETLE TAVSİYE EDERİZ. Doğru eğitim olmadan topluluk yanlış bir değerlendirme yaparak dilleri hakkında yanlış sonuçlara varabilir. Eğitim almak isterseniz bilgi için Rehber Hazırlık Ekibi ile temasa geçebilirsiniz (gpfol_intl@sil.org).

Bu Rehber ne zaman kullanılabilir?

- Bir konuşma topluluğunun üyeleri **dillerinin zamanla yavaş yavaş kaybolduğundan şüpheler** ve nedenini anlamak isterlerse bu Rehber yardımcı olabilir.
- Bir konuşma topluluğunun üyeleri **dillerini geliştirmek isterlerse** bu araç şu an dillerini nasıl kullandıklarını ve dili devam ettirmek veya güçlendirmek için yapabileceklerini görmelerine yardımcı olur.
- Bir topluluk dışarıdaki bir kuruluştan dillerini **geliştirmek için yardım isterse** bu araç başlamak için iyi bir seçimdir.

Rehber Ekibi bu aracın her yer, dil veya topluluk için uygun olmadığını farkındadır. Örneğin; bu aracın aşağıda belirtilen yerlerde uygulanması çok zordur: 1) Konuşma topluluğu tanımlanamayacak kadar karışık olduğunda, 2) topluluk bu araçta bulunan dil seviyesi için yeterli eğitime sahip olmadığında. 3) Topluluk kararları vermek için belirli bir norm olmadığında. 4) Diller çok güçlü olduğunda ve ulusal veya uluslararası seviyelerde kullanıldığında.

Bu Rehber'i kullanmak ne kadar sürer?

Bu Rehber bir topluluk içinde tek seferde uygulanma amacı taşımaz. Uzundur. İncelenip tamamlanacak bir belge olarak değil birlikte çıkılan bir keşif yolculuğu olarak görülmelidir. Bu da uzun süreceği anlamına gelir. Yerli topluluktaki gerçek tartışmalar, en iyi olası kararların verildiğinden emin olmak için dikkatle yapılmalı ve aceleye getirilmemelidir. Bunun için birkaç gün sürecektir veya birkaç kez yapılacak toplantılar gerekebilir. Kültürel takvimlere de bakılmalı ve saygı duyulmalıdır (örneğin, topluluğun yoğun çalışmadığı mevsimler gibi en müsait olduğu zaman seçilmelidir).

Bu Rehber ile ilgili genel bilgi

Bu Rehber, Sürdürülebilir Kullanım Modeli (SKM) temel alınarak hazırlanmıştır. Esas olarak Paul Lewis ve Gary F. Simons'ın 2015 tarihinde yayınladıkları *Sustainable language use: Perspectives on community-based language development* (Dil kullanımının sürdürülmesi: Toplum temelli dil gelişimine ilişkin görüşler) adlı eseri referans alınmıştır. Bu Rehber'deki dil kullanımına ilişkin dağ resmi, ilk olarak Mark Karan tarafından kullanılan bir modelden uyarlanmıştır.

Ana dil temsilcileri ve eğitimcileri dünyanın dört bir yanında düzenli olarak düzenlenen *Participatory Methods for Engaging Communities (PMEC)* (*İlgili Topluluklar İçin Katılımcı Yöntemleri (İTKY)*) çalıştayına katılmaktan büyük fayda görecektir. Bu Rehber'de kullanılan topluluk tartışma aktivitelerinin birçoğu bu çalıştayda öğretilen genel yaklaşıma dayanır.

Temsilcilere Yönelik Notlar

Ana Dil Temsilcisi olmak isterseniz topluluğunuzda bir tartışma yönetmeden önce Sürdürülebilir Kullanım Modeli (SKM) ve bu Rehber ile ilgili eğitim almanız şiddetle tavsiye edilir. Yakınınzdaki eğitim fırsatlarıyla ilgili bilgi için SIL Rehber Hazırlık Ekibi ile temasa geçebilirsiniz (gpfol_intl@sil.org).

Bu araç kararların bir grup temsilci tarafından ve uzlaşmaya varılarak verilebileceğini varsayar. Belirli bir kültürde bunların ikisi de uygun değilse aracın uygulanma şekli gözden geçirilmelidir. Burada en önemli olan şey, topluluk görüşmelerine katılımcı seçme ve topluluk kararlarının verilme şekli gibi tüm süreç boyunca kültürel normlara ve uygulamalara riayet edilmesidir. Göz önünde bulundurulması gereken diğer hususlar şunlardır:

- Katılımcılara dillerinin nasıl kullanıldığıyla ilgili konuşmalarına yardımcı olacak iyi sorular sorun.
- Belirli bir konuda kendi fikrinizi verme isteğinize karşı koyun. Bu, topluluğun düşüncelerini dinlemeniz için bir fırsattır.
- Herkesin katıldığından emin olun. Sessiz katılımcıları konuşmaya dâhil etmenin yollarını bulun.
- O sırada neyin üzerinde çalıştığınız ve daha sonraki aşama hakkında bilgi edinmek için Rehber'i önceden okuyun ve anlayın.
- Gerekli tüm materyalleri önceden hazırlayın, böylece görüşme kesintisiz şekilde devam edebilir.
- Rehber'deki sırayı ve akış düzenini dikkatle takip edin. Hazırlık ekibi, net, doğru ve etkili bir görüşme için Rehber'de yazanları ve aktivite sıralarını deneyimlere ve geri bildirimlere göre hazırlamıştır. Rehber'i kullandıktan sonra size daha uygun olması açısından değiştirilmesi gereken şeyler görebilirsiniz. (Yaptığınız değişiklikler başkalarına da yardımcı olabilir. Lütfen bunları gpfol_intl@sil.org adresinden bize gönderin.
- Topluluk liderlerini topluluğunuzdan katılımcı seçmeye teşvik edin. Her kesimden katılımcı seçmelerini tavsiye ederiz, böylece dilinizin durumu daha net anlaşılabilir. Hem erkek hem kadınları, farklı nesilleri (yaşlı ve genç), farklı eğitim seviyelerine sahip kişileri, liderleri ve topluluk üyelerini vs. davet edin.
- Bazı gruplarla ayrı ayrı görüşme yapmanın daha iyi olup olmayacağına karar verin. Kadınlarla, erkeklerle ve gençlerle daha yaşlı nesilden olanlarla ayrı olarak tartışma yapmak gerekebilir.
- Gruptakilerin sayısını makul oranda tutmaya çalışın (12 – 15 kişi tavsiye ederiz). Çok büyük olursa herkesin fikri alınamayabilir. Tek bir büyük toplantıdan ziyade küçük gruplar halinde birkaç toplantı yapmak daha iyidir.

Temsilci Eğitimlerine Not

Ana dil temsilcilerine eğitim vermek isteyenlerin de eğitimden geçmeleri gerekir. Teorik altyapıyı ve anahtar kavramları anlamak rehberin doğru uygulanmasını sağlar. Eğitim ve temsilci eğitimi müfredatı ile ilgili bilgi için gpfol_intl@sil.org adresinden bize ulaşın.

Dış Etkiyi Önleme

Dışarıdan kişilerin varlığıyla yerel kararları uygunsuz şekilde etkilememek için ideal olan, eğitmenin Rehber'in toplulukta uygulanma aşamasında yer almamasıdır. Eğitim almış ana dil temsilcileri dışarıdan yardım almadan grup tartışmalarını yönetebilir. Ancak tartışmaları tek başına idare edemeyecek ve eğitmenden ekstra yardıma ihtiyaç duyabilecek temsilcilerin olması gibi nadir durumlar söz konusu olabilir. Bu gibi durumlarda istisna yapılarak normlar izlenmeyebilir ve her durumda karar sürecine en az müdahalede bulunmaya ekstra dikkat edilmelidir.

Danışmanlık ve geri bildirimün önemi

Ana dil temsilcisi ile bir danışmanlık ilişkisi sürdürmek her temsilci eğitmeninin oynaması gereken önemli bir roldür. Bu önemin birçok nedeni vardır:

- **Rehber tartışması sırasında** – Eğitmenin topluluk tartışmalarında bulunmaması, tartışma sürecini grubun ihtiyaçlarına göre değerlendirip uyarlamasında ana dil temsilcilerine yardımcı olmasını zorlaştırır. Eğitmen ve temsilci tartışmadan önce tartışma sırasında sorulabilecek soruları cevaplamanın bir yolunu bulmalıdır. Bunu yapmanın bir yolu, Rehber eğitimini aşama aşama vermek, özet yapmak, ayarlamalar yapmak ve her aşama arasında Rehber'in sonraki bölümünü öğrenmektir.
- **Dil geliştirme planları yapıldıktan sonra** – Eğitmen proje sırasında düzenli aralıklarla (3 – 4 ayda bir) topluluk planının sonuçlarını belgelemeye ilişkin net bir yöntem geliştirmede topluluğa yardımcı olmalıdır. Bu durumda eğitmen planlanan düzenli aralıklarla topluluğu ziyaret edebilir (veya arayabilir). Topluluktan beklenen sonuçların alınmaması ihtimaline karşı bu değerlendirmeler çok önem taşır, böylece gerekirse planlarda düzenlemeler yapılabilir.
- **Dışarıdan kuruluşların topluluğa yardımıyla ilgili olarak** – Topluluk tarafından uygulanan aktivitelerin uzun vadeli sonuçları, bu kuruluşların Rehber'in faydalı olup olmadığını, daha fazla yardım gerekip gerekmediğini ve diğer toplulukları da bu aracı kullanmaya teşvik edip etmeyeceklerini bilmelerine yardımcı olur. El ele vererek bu iletişim modelini teşvik edebilirsiniz.
- **SIL'e değerli geri bildirimler vermede** – Topluluk önemli değerlendirmelerini, dil geliştirme planlarını ve Rehber'in kullanımına ilişkin uzun vadeli sonuçları Rehber Hazırlık Ekibi ile paylaşmak isterse bu aracın dünya çapında etkililiğini izlemek ve değerlendirmek adına bu tür bir geri bildirim bizim için çok yararlı olacaktır. Bu, SIL'in Topluluk Temelli Dil Geliştirme'ye devamlı destek vermesine katkıda bulunacaktır. Eğitmen olarak bu bilgilerin uygun şekilde

aktarılmasına yardımcı olabilirsiniz. Rehber'in '**Temsilciler İçin: Rehber'in kullanılması**ndan sonraki bildirim' başlıklı son bölümündeki formu kullanabilirsiniz.

Yararlı Kaynaklar

- Sustainable language use: Perspectives on community-based language development (M. Paul Lewis ve Gary F. Simons, 2015)
- <http://www.leadimpact.org/language/#the-future-of-our-language>
- Rehber'in sonundaki Kaynakça'ya bakın.

Rehber'de kullanılan işaretler ve biçimlendirme

Bu Rehber'i kullanmak için her sayfada kullanılan işaretleri ve biçimlendirmeleri anlamak gerekir.

- Rehber'de her birine bir harf verilmiş beş ana bölüm bulunur:
  - Bölüm **A** topluluklara, konuştukları tüm dilleri kullanma şekillerini açıklamalarında yardımcı olur.
  - Bölüm **B** geleneksel dillerinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmelerine yardımcı olur.
  - Bölüm **C** dillerinin kullanımının gelecek için ne ifade ettiğini anlamalarına yardımcı olur.
  - Bölüm **D** dillerini belgelemenin önemini tartışmalarına yardımcı olur.
  - Bölüm **E** dillerinin kullanımıyla ilgili öğrendiklerine karşılık yapmak istediklerine ilişkin planlarını yazmalarına yardımcı olur.

- **Her bölüm başlığının altındaki kutu** temsilci için devamındaki bölümün önemiyle ilgili bilgiler ve bölümü yönetmek için gerekli materyallerin listesini içerir. Materyal listesi tartışmaların tüm grupla yapılacağı varsayılarak hazırlanmıştır ve bu nedenle sadece tek bir materyal seti gerekli olacaktır. Birkaç küçük grupla çalışacaksanız set sayısını ayarlamamız gerekecektir.

- **Büyük metin** temsilcinin katılımcılara söyleyeceklerini belirtir. **Koyu metin** önemli bilgiler içerir.

- Metnin solundaki **ok** ($\Rightarrow$) yeni bir aktivitenin başladığını gösterir. Katılımcılar aktiviteye başlamadan önce temsilci oktan sonraki her şeyi okunmalı/söylenmeli ve sonraki oka geldiğinde durmalıdır. Bazen bu, talimatları içeren tek bir paragraf bazen de birden fazla paragraf olabilir.

- **Renkli kutular** temsilci notlarıdır. Bunlar katılımcılara okunmamalıdır; sadece tartışmayı yönetmenize yardımcı olmak içindir.

- Temsilcinin söyleyecekleri **köşeleri yuvarlatılmış kutunun** içindeyse grup sonraki adımda Rehber'in hangi bölümüne gideceğine karar verecektir.

Not: Rehber boyunca topluluğun geleneksel dilini tanımlamak için **'bizim'** kelimesini kullandık. Bunun nedeni temsilcilerin, dil grubunun üyeleri olduğuna ve dolayısıyla kendi dilleriyle ilgili bir tartışmayı yöneteceklerine ilişkin varsayımımızdır.

E1 | Dilimizin geleceğini değiştirmek İSTİYOR muyuz?

Gerekli materyaller: □ Dikörtgenlerimizin üzerinde bulunduğu dağ şeması
□ Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları başlıklı Bölüm A3'teki şema

⇒ Dağa koyduğumuz 'Kömük', 'Konuşma' ve 'Okuma ve Yazma' dikörtgenlerimize bakalım. Dikörtgenlerimizden herhangi biri dışıdaki değil de yamaçta duruyor mu? Dünürsün dilimizin büyük zayıf yönleri var demektir. Düzükte olmayan dikörtgenlerin güvende olmayanlar olduğunu unutmayın. Dilimizin bu kullanımları gelecekte uzun süre dayanmayabilir. Haber sey yapmazsa dilimizin bu kullanım şekilleri değişen sağı doğru kaymaya devam edecek ve kaybolacak. Ayrıca yanında oklar olanlar da zayıflar veya zayıflamaya başlamıştır.

■ Dağımdan dilimizin zayıf ve güçlü yönleri hakkında ne öğrendik?

■ Sizce bu, dilimizin geleceği için ne ifade ediyor?

⇒ Simdi, 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları'nda yaptığımız şemaya tekrar bakalım. Bu şema çocuklarımızın bilmesinin önemli olduğunu düşündüğünüz şeylerden bazılarını istiyor. Bir dilin ancak bizim için faydalı ise kullanmaya devam edeceğinden söz etmiş. Çoğu şeyi başka dille konuşarak veya yazarak dilimiz zamanla çok daha az kullanılır. Diğer taraftan, birçok önemli şeyi dilimizde ve sadece dilimizde konuşur veya yazarak zamanla gücünü korumaya devam eder.

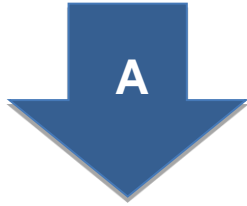
⇒ Tartışmamız şu an tüm dilleri kullanma şeklinizi, bunları gelecekte nasıl kullanacağımızı etkileyeceğini gösteriyor. Şu an dillerimizi kullanma şeklinizi çocuklarımız için İSTEDİĞİMİZ geleceğe ulaşmamızı sağlayacak mı?

Cevap Hayır, ise geleceği değiştirmek için çalışmak istiyor muyuz? İstiyorsak 'Güçlendirilecek şeyler seçme' başlıklı bölüm E2'ye geçin.

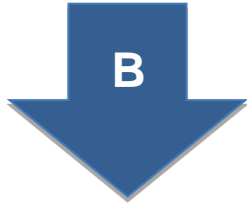
Evet ise dil şu anki durumunda bırakmanın en iyisi olduğunu düşünüyoruz. Dilimiz zaten çok güçlü olabilir ya da fazla güçlendirmemiz gerekeceğini düşünebiliriz. Veya dilimiz yerine başka gelecekte daha iyi hizmet edeceğini düşündüğümüz başka bir dil kullanmaya başlarız. Her iki durumda dilimizi güçlendirmek için plan yapmamız gerekmez. Ancak 'Hatırlatıcılar' dairemiz için herhangi bir şey yapmak isteyip istemeyeceğimizi tartışabiliriz (bkz. Bölüm E5 'Hatırlatıcılar Dairesi' ile ne yapmak istediğimizi seçme). Konuştuğumuz diğer diller hakkında konuşmak da topluluğumuz için faydalı olabilir. (Bunun için bkz. bölüm E9 'Diğer Dillece İlişkin Hedeflerimiz Üzerine Çalışma').

Yeni nesillere geçirilmesi önemli olan şeyleri istediğimiz bölüm A3'teki şemaya bakalım.

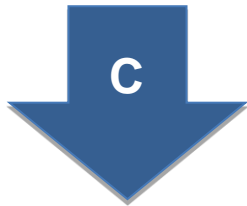
Rehber'de kullanılan adımlar

Kullandığımız tüm dilleri, kim tarafından ve nasıl kullanıldıklarını belirlemek

Geleneksel dilimizi şu an nasıl kullandığımızı analiz etmek

Şu anki dil kullanımımızın gelecek için ne ifade ettiğini anlamak

Dilimizin yeterince belgelenip belgelenmediğini belirlemek

Dilimizi gelecekte nasıl kullanmak istediğimize ilişkin hedefler belirlemek ve planlar yapmak

A | Dilimiz nereye gidiyor?

Aşağıdakileri katılımcılara okuyun veya söyleyin.

- ⇒ Bugün, topluluğumuzda kullanılan tüm diller ve bu dillerin her birini ne için kullandığımız hakkında konuşmaya başlayacağız. Bu, topluluğumuzun bu dillerin her birini gelecekte ne için kullanmak istediğine karar vermemize yardımcı olacak. Topluluğumuz bu dillerin torunlarımız ve torunlarımızın torunları tarafından anlaşılıp konuşulmasını istiyorsa bunu nasıl yapacağımızı birlikte planlayabileceğiz. Özellikle atalarımızın diline veya topluluğumuzda bu dilleri evlerinde konuşanlara odaklanacağız.

A1 | Topluluğumuzda kullanılan diller

Bu görüşme neden önemli? Kullandığımız dilleri ve bunları nerede kullandığımızı belirlemek bu Rehber doğrultusunda yapacağımız her görüşmenin temelini oluşturur. Çizdiğimiz haritaya sürekli geri dönüp bakacağız ve bunu tartışmaların başlangıcı ve rehberi olarak kullanacağız. Bu görsel araç şu an dilimizin konumunu değerlendirmemizi kolaylaştıracak ve her görüşmede toplumu tüm yönleriyle göz önünde bulundurmamıza yardımcı olduğu için daha doğru bir değerlendirme yapmamızı da sağlayacak.

Gerekli materyaller: □ Farklı türlerde çok sayıda küçük nesne. Farklı diller konuştuğumuz için birçok farklı türde nesne olmalıdır. Her türden nesneden çok sayıda olmalıdır. Bu nesnelere küçük olan ve bölgenizde kolayca bulunabilen tohum, tahıl, taş, kabuk, yaprak, küçük renkli kâğıtlar vs. gibi herhangi bir şey olabilir. □ Topluluk haritası için büyük bir kâğıt □ Kalem □ Silgiler □ Renkli veya keçeli kalemler □ Küçük nesnelere yapıştırmak için bant veya yapıştırıcı

- ⇒ Dilimizi konuşan kişilere ne ad veriyoruz?
- ⇒ Dilimize ne ad veriyoruz? Birden fazla ad varsa tartışmalarımızda hangisini kullanacağımıza karar vermemiz gerekir. Bu adı küçük bir kâğıda yazın.
- ⇒ Günlük hayatımızda topluluğumuzun içinde ve dışında başka hangi dilleri kullanırsınız? Her dilin adını küçük bir kâğıda yazın.

Küçük nesne yoksa farklı renkte küçük kâğıtlar kullanılabilir. Bu durumda her dilin adını farklı renkte bir kâğıda yazın.

⇒ Her dili temsil edecek farklı türde küçük nesnelimiz var. Dilimiz dâhil olmak üzere her dili temsil etmek için hangi nesneleri kullanmak istersiniz? **Her nesneyi dilin adının bulunduğu ilgili kâğıda yapıştırın, böylece temsil ettiği dili hatırlamamıza yardımcı olabilir.**

⇒ **Şimdi tipik topluluğun haritasını çizin.**

Dili veya **topluluğun adını üste yazın.**

Daha sonra kullanmak üzere kâğıdın **kenarlarında biraz yer bırakın.**

Her hafta bulunduğumuz tüm yerleri (evlerimiz, tarlalarımız, av bölgeleri, market, okul, sağlık merkezleri, ibadethaneler, festival alanları vs.) haritaya çizdiğimizden emin olalım. Yollar, patikalar, nehirler, dağları da çizin.

⇒ Şimdi kenarlarda bıraktığınız boşluklara **topluluğumuz dışında gittiğimiz diğer yerleri çizin.** Başka hangi köylere, kasabalara ve şehirlere gideriz? Topluluğumuzdaki kişiler başka nerelere gider?

⇒ Topluluğumuzdaki **kişiler** haritadaki bu yerlerin her birinde **normalde hangi dili (veya dilleri) kullanır?** Bu yerde kullanılan dil için haritaya küçük bir nesne [veya renkli kâğıt] koyun. Bazı yerlerde birden fazla dil kullanıyor olabilirsiniz. Bu yerleri birden fazla türde nesne ile işaretlemelisiniz.

⇒ Dans, şarkı söyleme, atasözü öğretme vs. gibi kendi sanatlarını yaptıkları veya icra ettikleri yerlerin yanı sıra becerilerini çocuklarına öğrettikleri yerleri de **dâhil edin.** cevaplarınızı bantlayın, yapıştırın veya işaretleyin ve haritayı daha sonra bakabileceğiniz bir yere koyun.

Her gruba büyük bir kâğıt verin. Dışarıdaysanız harita toprağa da çizilebilir. Ancak bu haritayı daha sonra da kullanacağımız için haritanın rüzgârın veya yağmurun zarar veremeyeceği bir yere çizilmesi gerekir.

Haritaya yer adlarını yazmaktan ziyade **bu yerleri çizmeye teşvik edin.** Bu, grupta çok iyi okuma bilmeyenlere yardımcı olacaktır.

Dans, şarkı söyleme, atasözü öğretme vs. gibi kendi sanatlarını yaptıkları veya icra ettikleri yerlerin yanı sıra becerilerini çocuklarına öğrettikleri yerleri de **dâhil edin.**

Haritaya çok sayıda küçük nesne veya küçük kâğıt yerleştirmiş olmalıdırlar.

Grup daha önce listelediği dillerden birinden veya daha fazlasından bahsetmezse **bu dilleri nerede kullandıklarını da sorun.**

A2 | Kimler her dili iyi konuşur?

Bu görüşme neden önemli? Önceki aktivitede farklı diller konuştuğumuz yerleri belirlemiştik. Şimdi de bu dilleri kimlerin çok iyi konuştuğunu belirleyeceğiz. Bunu yapmak gelecekte dilimizin nasıl olacağı hakkında düşünmemize yardımcı olacak. Dilimizi sadece yaşlılar iyi konuşuyorsa gelecekte onu konuşmaya devam etmeyebileceğimizi biliriz. Çocuklardan bazıları veya hepsi konuşuyorsa dilimizin geleceği daha güvenlidir!

Gerekli materyaller: □ Küçük nesnelere (veya farklı renkte küçük kâğıtlar) □ 'Kimler iyi konuşur?' başlıklı büyük bir kâğıt □ Çok sayıda küçük kâğıt □ Keçeli kalemler □ Yaklaşık 1,5 m uzunluğunda iki ila dört adet ip. İdeali iplerin farklı renkte olmasıdır.

⇒ Dilimizin adını küçük bir kâğıda ve topluluğumuzda konuşulan dillerden bir diğerinin adını başka bir kâğıda yazın. Bu etiketleri her dille ilişkili küçük nesneye yapıştırın. Bunları 'Kimler iyi konuşur?' başlıklı büyük kâğıdın üzerine yerleştirin.

İkinci dil herkesin iyi konuştuğu dil olmalıdır.

Küçük nesne yerine renkli kâğıt kullanmışlarsa dilin adını bu kâğıtlara yazmalarını isteyin.

⇒ Şimdi iki uzun ip kullanarak her dilin adının altına bir daire çizin. Her daire farklı bir dil gibidir.

Her gruba 2 uzun ip verin.

⇒ **Topluluğumuzdaki hangi gruplar dilimizi iyi konuşur?** Ayrı küçük bir kâğıda her grup için bir açıklama veya kısa bir ifade yazın ya da o grubu temsil edecek bir sembol veya resim çizin. Bu küçük kâğıtları dilimizin altındaki dairenin içine koyun.

Katılımcıların farklı gruplardan söz etmesine izin verin.

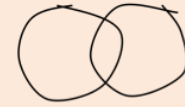
Zorlanıyorsa şu gibi örnekler verebilirsiniz:

Bir – beş yaş arası çocuklar, okula giden çocuklar, ebeveynler ve büyük anne-babalar gibi farklı yaş grupları. Ayrıca erkek ve kadınları, okula/üniversiteye gidenleri veya gitmeyenleri, topluluk dışından birileriyle evlenmiş kişileri, bu tür evliliklerden doğan çocukları, topluluk dışında çalışanları/topluluk dışına gidenleri de örnek verebilirsiniz.

⇒ Şimdi diğer ipe bakın. **Hangi gruplar [diğer dil] dilini iyi konuşur ve anlar?** Yine küçük bir kâğıda her grup için bir açıklama veya kısa bir ifade yazın ya da o grubu temsil edecek bir sembol veya resim çizin. Bu küçük kâğıtları [bu diğer dil] dilinin altındaki dairenin içine koyun.

Parantez içindeki [diğer dil] yerine dilin adını kullanın.

Kesişen daireler şöyle görünecektir:

Çocuklardan söz etmezlerse çocukların her iki dili de iyi anlayıp anlamadığını ve konuşup konuşmadığını özellikle sorun. Bu sonraki görüşmeler için önemlidir.

⇒ **Toplulukta bu iki dili de iyi konuşan ve anlayan herhangi bir grup var mı?** Varsa daireleri üst üste getirelim ve dairelerin kesiştiği yere bu grupları koyalım.

Buna göre tek bir daire içindeki gruplar sadece o dili iyi konuşuyor demektir. Dairelerin kesiştiği yerdekiler ise her iki dili de iyi konuşuyor demektir.

Toplulukta birçok kişi tarafından iyi konuşulan üçüncü veya dördüncü bir dil söz konusuysa bu dillerin her biri için ipten daireler ve küçük nesnelere veya renkli kâğıtlar ekleyebilirsiniz. Bunları büyük kâğıdın altına koymaya çalışın. Katılımcılara her bir dili hangi grupların iyi konuştuğunu sormak için yukarıdaki adımları takip edin.

⇒ Tartışmayı bitirdikten sonra ipelerin olduğu yere daireler çizin ve uçmamaları için boştaki kâğıtları bantlayın. Tamamlanan şemanın mutlaka resmini çekin.

A3 | Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları

Bu görüşme neden önemli? Dilimizin geleceği, ne kadar faydalı olduğuna bağlıdır. Diller ancak yaşam için önemli olduğunu düşündüğümüz bilgiler ve deneyimler edinmemize yardımcı oldukları sürece faydalıdır. Gelecek nesillerin ne bilmesini ve ne yapmasını istediğimizi düşünerek, bilgi veya beceri edinmek için hangi dilin gerekli olduğuna karar vererek dilimizin geleceğe ne kadar fayda sağlayacağını değerlendirmeye başlayabiliriz.

Gerekli materyaller: □ Topluluk haritamız □ 'Topluluğumuzun Bildikleri ve Yaptıkları' başlıklı büyük kâğıt □ Keçeli kalemler □ Her bir dili temsil eden küçük nesnelere veya renkli kâğıtlar.

⇒ **Yetişkinler olarak ne tür bilgilere sahibiz?** Bizim için önemli olanları söyleyin. **Düşünürken bunları tahtaya yazalım.**

Şimdilik belirli kategorilerden ziyade **geniş kapsamlı kategorilere odaklanalım. İşte birkaç örnek:** Tarım, din, eğitim, teknoloji, tıp, devlet.

Topluluk haritamızı kullanarak başka bilgi kategorileri bulalım.

Diğer bilgi türleri arasında tarih, matematik, pazar, geleneksel liderlik, avcılık, balıkçılık, spor, törenler, sanat, aile içi meseleler, müzik, geleneksel tıp, modern tıp, geleneksel hukuk/gelenekler, iş arama becerileri vs. sayılabilir.

Hem iç hem dış bilgi kategorilerini dâhil edin. İç bilgi, kendi dünyamızdan edindiğimiz bilgilerdir. **Dış bilgi**, topluluğumuz dışından edindiğimiz bilgilerdir.

⇒ Bildiğimiz ve yaptığımız şeylere ilişkin tüm bu geniş kategorilerden topluluğumuzdaki gelecek nesiller için **en önemli olan altı tanesini seçin.**

Bu örnek şemanın boş versiyonunu daha önceden büyük kağıda hazırlayın. Aşağıdaki şemada verilen kategoriler sadece örnektir:

Büyük kağıtta: *'Topluluğumuzun Bildikleri ve Yaptıkları,'* her kategoriye farklı bir sütunun üstüne yazın.

⇒ Küçük kağıtlara, **topluluğumuza göre gelecek nesiller tarafından nelerin bilinmesinin veya yapılmasının önemli olduğunu** seçtiğimiz genel altı kategoriye yazın.

Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları					
Tar.	Din	Eği.	Tek.	Tıp	Dev.

Bunları ilgili kategorinin altındaki büyük kağıda koyun.

İyi okuma bilmeyen gruplar için bildiğimiz veya yaptığımız bu spesifik şeyleri yazmak yerine resimler çizilebilir.

⇒ Bu küçük kağıtların her birinde bilginin içeriden (kültürümüzden) mi yoksa dışarıdan (topluluğumuz dışından) mı olduğunu işaretleyin. İçeriden olan için 'İ' ve dışarıdan olan için 'D' yazabiliriz.

⇒ Her bir küçük kağıda tekrar bakın ve şunu sorun: **Bu tür bilgiler hakkında hangi dilde konuşuyoruz veya bu tür bilgileri hangi dilde öğreniyoruz?** Her kağıtta söz konusu dili (veya dilleri) daha önce o dili temsil etmek için kullandığımız küçük nesneyle veya renkli kağıtla işaretleyin. Bu tür bilgiler, hakkında konuştuğumuz veya bu bilgileri öğrendiğimiz dili belirlemek sizce neden önemli?

Bu şeylerin birçoğu hakkında konuşmak için dilimizi kullanmazsak zamanla neler olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden?

Bu şeylerin birçoğu hakkında konuşmak için hem dilimizi hem de başka bir dili kullanırsak zamanla neler olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden?

Bir dil ancak bizim için faydalı ise kullanılmaya devam eder. Çoğu şey hakkında başka dilde konuşursak dilimiz zamanla çok daha az kullanılır. Diğer taraftan, çoğu şey hakkında konuşmak için **sadece** dilimizi kullanırsak bu şeyleri öğrenmek için dilimize ihtiyacımız olduğundan dilimiz zaman içinde gücünü korumaya devam eder.

⇒ **Bu tür bilgiler veya aktivitelerden hangileri giderek daha önemli hale geliyor veya sayıca artıyor?** Bunları YUKARI ok (↑) ile işaretleyin.

⇒ **Hangileri önemini kaybediyor ve sayıca azalıyor?** Bunları AŞAĞI ok ile işaretleyin. (↓)

⇒ Biraz zaman ayırıp yaptığımız **'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları'** posterinden **dilimizin geleceği hakkında neler öğrenebileceğimize** bakalım. Şu sorular bize yardımcı olabilir:

- Topluluğumuzun dışındaki bilgileri öğrenmek için hangi dili (veya dilleri) kullanıyoruz? Topluluğumuz içindeki bilgileri edinmek için hangi dili kullanıyoruz?
- Ne tür bilgiler giderek artıyor? Neden? Ne tür bilgiler giderek azalıyor? Neden? Bir model veya eğilim var mı? Sizi şaşırtan herhangi bir şey var mı?
- Sadece dilimizi kullanarak hakkında konuştuğumuz veya öğrendiğimiz belirli şeyler var mı?
- Tüm bu gözlemler dilimizin ve kültürümüzün geleceği için ne ifade ediyor?

⇒ Dil ve bilgi hakkında öğrendiklerinize göre kaybolan veya yeni bilgiler hakkında daha fazla şey konuşmak için dilinizi kullanmak ister misiniz? Cevabınız evet ise bu şeyler hakkında konuşmaya başlamak için dilinizi kullanmaya başlayabileceğiniz olası yolların bir listesini yapın.

⇒ Kâğıtlarınızda ilgili yerleri işaretledikten sonra küçük nesnelere ve kâğıtları yapıştırın veya bantlayın. Bunu duvara asın veya daha sonra bakmak üzere bir yere kaldırın. İleride referans olarak kullanmak için bu aktivitenin başında yaptığımız şema ve listenin mutlaka fotoğrafını çekin.

A4 | Diller ve dağlar: Bir dili kullanma şekliniz zamanla değişebilir

⇒ Topluluğumuzda kullanılan her dil genellikle belirli bir amaç için ve belirli bir şekilde kullanılır. Çünkü dünyayla birlikte günlük hayatımız da değişiyor. Bu bölüm bu değişikliklerin topluluğumuzun kullandığı her bir dil üzerinde ne gibi etkiler yaratabileceğini anlamamıza yardımcı olacak.

Bu görüşme neden önemli? Bu modülde dilimizi kullanma şeklimizi bir dağa tırmanmaya benzeteceğiz. Dağ şeması dilimizin şu an nerede olduğu ve nereye doğru gittiği hakkında konuşmamıza yardımcı olacak bir resim sunuyor. Bu resmi çalıştay boyunca tekrar tekrar kullanacağız. NOT: Bazı dil grupları dağları bilmez. Anlamalarına yardımcı olacak farklı bir resim veya benzetme seçilmelidir. Temsilci Referans Materyalleri'nden fikir edinebilirsiniz.

Gerekli materyaller: □ Duvar posterine basılmış veya büyük bir kâğıda çizilmiş dağ şeması (veya başka bir benzetme). Bkz. **Bölüm A5**.

⇒ 'Dilimiz nereye gidiyor' başlıklı büyük postere bakın. Neler görüyorsunuz?

Büyük dağ posterini odada katılımcıların kolayca görebileceği bir yere asın.

Topluluğunuz için daha uygun olacaksa başka bir benzetme kullanabilirsiniz. Bkz. Temsilci Referans Materyalleri. Başka bir benzetme seçerseniz bu Rehber'in her bölümünü seçtiğiniz benzetmeye uygun olacak şekilde uyarlamamız gerekecek.

⇒ Dağ posteriyile ilgili aşağıdaki sunumu dinleyin.

Aşağıdaki çerçeveli metinde yazılanları söylerken söylediklerinizi posterde gösterin. Etiketleri iyi okuyamayan katılımcılara yardımcı olmak için söylediklerinizi **sık sık posterde gösterin**.

Herhangi bir dili kullanma şeklimizi düşünmemize yardımcı olması için bir dağ resmi çizebiliriz. Resimde gökyüzüne yükselen bir dağ görüyoruz. Dağın herhangi bir yerinde olduğumuzu hayal edebiliriz. Bir dili kullanma şeklimizin dağdaki bir patikadan yukarı veya aşağı doğru gitmeye benzediğini düşünelim. Patikada, dağda ne kadar yüksekte olduğumuzu belirten işaretler olduğunu hayal edebiliriz. Hatta birkaç düzlükte dinlenebileceğimiz köyler olsun.

Dili düşünerek, dağdaki bu işaretlerin her birinin dilimizi dağın o noktasında ne için kullandığımızı açıkladığını düşünebiliriz. Dağın eteklerinde olmamız dili giderek çok daha az şey için kullanabildiğimiz anlamına gelir. Dağın yüksek yerlerinde olmamız dili giderek çok daha fazla şey için kullanabildiğimiz anlamına gelir.

Dağın her bir kısmının dili kullanma şekillerimize benzediğini hayal edelim. Bunu şöyle resmedebiliriz:

Bu resimde dağda her biri dili kullanabildiğimizi belirten belirli bir şekli ifade eden çeşitli işaretler görüyoruz. Dağın eteğinin yakınındaki ilk işaret dilin **Hatırladığı** anlamına geliyor. İnsanlar atalarının bu dili konuştuğunu biliyor çünkü; dilin nasıl konuşulduğunu anlatan, atalarından kalma yazılı veya kayıtlı materyaller var. Dille ilgili bu belgeleri güvende tutmanın bir yolu olduğu sürece insanlar bu dili uzun süre hatırlar.

Biraz yukarı tırmandıkça bir düzlükte bir köy karşımıza çıkıyor ve buradaki işaret **Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor** anlamına geliyor. Yani yaşayan hiç kimse bu dili iyi konuşmuyor, ancak o dildeki bazı kelimeleri ve selamlaşmaları bilen birçok kişi var. Veya insanlar atalarından kalma birkaç örf ve adette, sanat şeklinde (şarkılar ve danslar gibi) veya gelenekte kullanarak o dilden bazı ifadeleri hatırlayabiliyor. Buranın düzlük olması dilin burada biraz daha kalabileceği anlamına geliyor.

Biraz daha tırmandığımızda **Yaşlılar bile nadiren konuşuyor** işareti karşımıza çıkıyor. Topulukta sadece çok yaşlı birkaç kişi dili iyi konuşabiliyor. Bu da, bu kişiler öldüğünde dili iyi konuşabilecek hiç kimse kalmayacak demek.

Biraz daha tırmandıktan sonra **Sadece yaşlılar iyi konuşuyor** işaretini görüyoruz. Bu da, sadece şu an büyük anne/büyük baba olan veya yaşlı kişilerin o dili iyi konuştuğunu ve başka herkesin evlerinde bile farklı bir dili kullandığı anlamına geliyor.

Daha yukarı çıktığımızda **Sadece yetişkinler iyi konuşuyor** işareti karşımıza çıkıyor. Yani hiçbir ebeveyn artık çocuklarıyla o dilde konuşmuyor. Ebeveynler ve yaşlılar dili iyi konuşuyor, ancak çocuklar iyi konuşamıyor.

Biraz daha tırmandığımızda **Bazı çocuklar iyi konuşuyor** işaretini görüyoruz. Bu da, bazı ebeveynlerin evlerinde çocuklarıyla o dili konuştuğu, ancak bazı çocukların veya genç yetişkinlerin o dili iyi konuşamadığı anlamına geliyor.

Biraz daha yukarıda **Tüm çocuklar iyi konuşuyor** işaretinin bulunduğu bir köyün karşımıza çıktığı başka bir düzlük var. Burası dilin bir süre daha kalabileceği bir yer. Bu da, topluluktaki çocuklardan yaşlılara her yaştan kişinin dili iyi konuştuğu ve günlük iletişimlerinde kullandığı anlamına geliyor. Bazı yerlerde bu, çocuklar bu dili evlerinde konuşmalar bile en azından ergenlik veya genç yetişkinlik döneminde iyi konuşmayı öğrendikleri anlamına gelebilir. Bu işaret insanların dili konuştuğları, ancak normalde yazmak için kullanmadıklarını ifade ediyor.

Patikada sonraki dik kısma tırmandığımızda **Herkes iyi konuşuyor, bazıları yazıyor** işaretini görüyoruz. Bu, dili yazmanın bir şekli olduğu (alfabe veya başka bir yazma sistemi gibi) ve dili öğreten hiçbir devlet okulu ya da sosyal kurum olmamasına rağmen toplulukta en azından bazı kişilere okuma yazmayı öğreten birilerinin bulunduğu anlamına geliyor. Ayrıca topluluktaki herkesin dili iyi konuştuğunu ifade ediyor.

Biraz daha tırmandıktan sonra **Eğitimde kullanılıyor** işaretli bir köyün bulunduğu başka bir düzlük daha görüyoruz. Burası da kalmak için iyi bir yer. Burada tüm çocuklar ve yetişkinler dili iyi konuşuyor. Ayrıca çoğu çocuk veya genç kendi dillerinde okuma yazma öğreniyor. Bunun nedeni devlet okullarındaki öğretmenlerin eğitim verirken bu dili kullanmaları olabilir. Veya birçok gencin bu dilde okuma yazma öğrenmesi için düzenli bir yöntem ve yer sağlayan bir topluluk kurumunun bulunması olabilir.

Son olarak dağın zirvesine çıktığımızda bir şehir ve **Tüm ülkeler ve bölgelerde konuşuluyor** işaretini görüyoruz. Bu da, bu dili sadece topluluğumuzda değil, eyalet çapındaki veya daha geniş bir bölgedeki topluluklarda ve hatta belki de diğer bazı ülkelerde de kullanabildiğimiz anlamına geliyor.

Dağı tırmanırken dümdüz olmadığını; aksine bazı yerlerin dik, bazı yerlerin ise insanların yaşadığı köylerin bulunduğu düzlükler olduğunu görüyoruz. Dağın dik kısımlarına tırmanmak zor ve doğal olarak aşağıdaki düzlüklerden birine ulaşılan kadar patikadan aşağı doğru kayabiliriz.

Dağın dik kısımlarının bir dilin uzun süre dayanamayacak kullanım yollarını temsil ettiğini düşünebiliriz. Patikada yürüyen birinin dik kısımlarda aşağı kaymadan tırmanmaya devam etmek üzere çok çaba sarf etmesi gibi, biz de dilin bu zorlu yollardan birinde kullanılmaya devam etmesi için çok uğraşmalıyız. Patikanın bu dik kısımlarında tırmanmak için de çok çalışmalıyız.

Bir dili kaç şey için kullandığımızı değiştirmek isteseydik de aynı şekilde çok çalışmamız gerekirdi. Bir dili aynı şekilde kullanmaya devam etmeyi zorlaştıran birçok şey vardır. Bunlar insanların yukarı tırmanmasını zorlaştıran dağdan aşağı doğru esen rüzgâr veya yuvarlanan kaya benzeri şeyler gibidir.

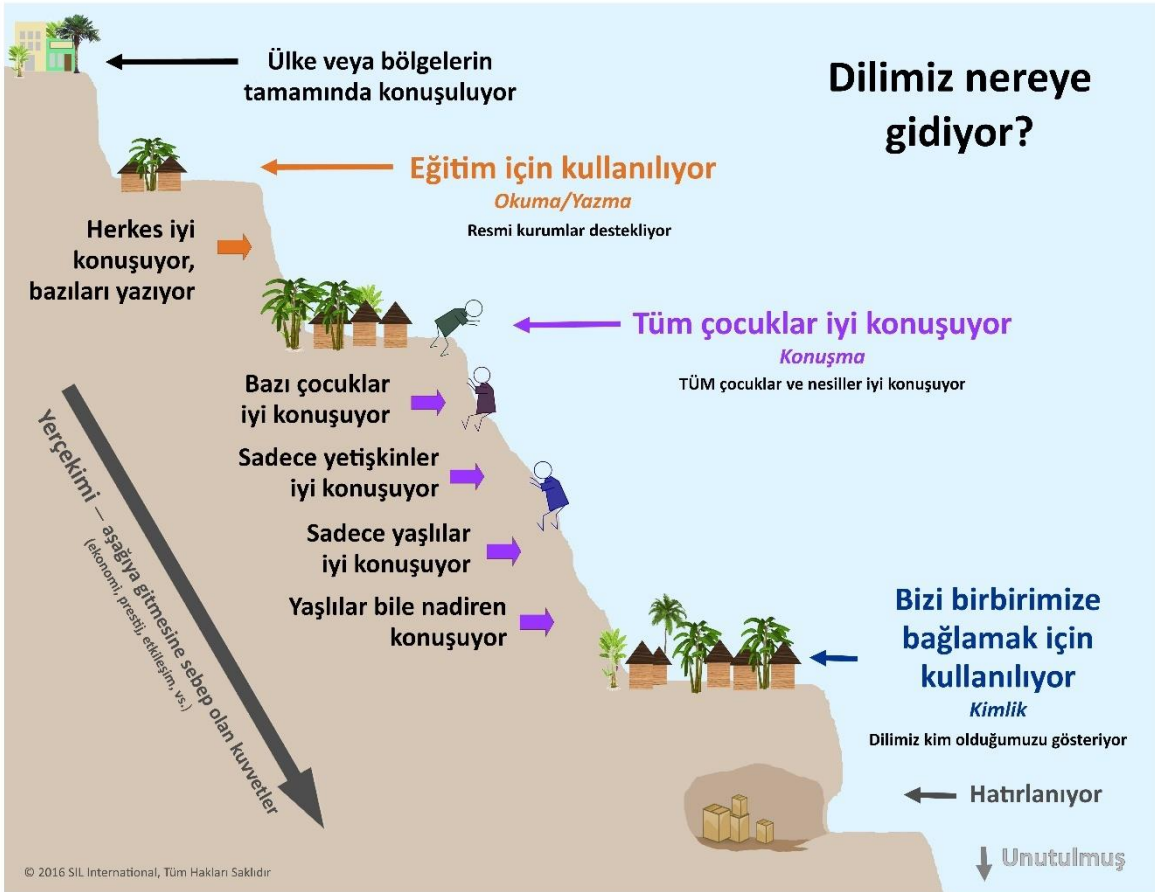
Diğer taraftan, köylerin bulunduğu düzlükler bir dilin uzun süre varlığını sürdürmesini kolaylaştıran yolları temsil ediyor.

Dağ şemasıyla ilgili sorularınız veya yorumlarınız nedir?

A5 | Dağ posteri

Temsilci Referans Kılavuzu'nda başka resimler bulabilirsiniz.

A6 | Yaptıklarımıza ilişkin inceleme

⇒ Şu ana kadar yaptıklarımıza bir göz atalım.

- Kullandığımız tüm dilleri belirledik.
- Topluluğumuzun haritasını çizerek her bir dili nerede kullandığımızı gösterdik.
- Topluluğumuzda her bir dili iyi konuşabilen kişilerin posterini yaptık.
- Topluluğumuza göre büyüdüklerinde gelecek nesiller tarafından nelerin bilinmesinin veya yapılmasının önemli olduğunu tartıştık. Bu şeyleri öğrenmek ve hakkında konuşmak için hangi dillerin kullanıldığını gösterdik.
- Dilimizi kullanma şeklimizin dağdaki bir patikadan yukarı veya aşağı doğru gitmeye benzediğini gördük. Yol boyunca dağda ne kadar yüksekte olduğumuzu belirten işaretler vardı. Dilimizi uzun bir zaman boyunca kullanmaya devam etmemizi kolaylaştırmanın yollarını temsil eden birkaç düzlük de bulunuyordu.

Dağ benzetmesini kullanmadıysanız onun yerine kullandığınız benzetme hakkında konuşun.

⇒ Sonraki bölümlerde dilimizi şu an nasıl kullandığımızdan daha fazla bahsedeceğiz ve bu, dilimizin dağın neresinde olduğunu belirlememize yardımcı olacak. Ayrıca topluluğumuzun dilimizi kullanma şeklimizi değiştirmek isteyip istemediği ve bunun için yapmamız gereken bir şey olup olmadığı hakkında konuşacağız.

B | Tartışma konuları ve kararlar

Bu görüşme neden önemli? Bölüm B’de dilimizin şu anki durumunu değerlendireceğiz. Dilimizi kullanma şeklimizdeki değişiklikleri hissetsek de, genelde bu değişikliklerin bize nasıl yardımcı olabileceğini düşünmediğimiz için bu değerlendirme önemlidir. Bu değerlendirme geleceği etkileyecek beş faktöre göre dilimizi kullanma şeklimizi gözden geçirmemize yardımcı olacak. Bunlar geleceğin istediğimiz şekilde olması için yapmamız gerekenlere ilişkin kararlar vermimizi sağlayacak.

Gerekli materyaller: □ Topluluğumuzun haritası □ ‘Kimler iyi konuşur?’ şeması □ ‘Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları’ şeması □ Büyük kâğıtta bulunan üç değerlendirme şeması (bkz. bölüm B4) □ Büyük kâğıtta bulunan üç Yardımcı faktörler ve engeller şeması (Bölüm B, 5., 10., 15. İfadeler) □ Küçük kâğıtlara veya yapışkanlı not kâğıtlarına yazılmış on beş X ve üç Δ (üçgen) □ Keçeli kalemler

⇒ Günümüzde dilimizi kimin, nerede ve neden kullandığını düşündüğümüze göre, dilimizle ilgili üç temel soruyu cevaplamak için topluluk haritamızı, ‘Kimler iyi konuşur’ şemamızı ve ‘Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları’ şemamızı kullanacağız.

- Halkımız gelecekte dilimiz ve geleneklerimiz etrafında **birleşmeye** devam edecek mi?
- Halkımız gelecekte dilimizi **konuşmaya** devam edebilecek mi?
- Halkımız gelecekte dilimizi **okuyup yazabilecek** mi?

Bu sorular dağ resmindeki ‘Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor,’ ‘Tüm çocuklar iyi konuşuyor’ ve ‘Eğitimde kullanılıyor’ adlı üç seviyeyle ilgili.

*Bu daha sonra yapacağımız aktiviteye giriş niteliğinde. **Katılımcılar bu soruları şu an TARTIŞMAMALILAR.** Sadece temsilcinin sıradaki bölümde yapacaklarımıza dair açıklamasını dinlemelidirler. ‘Konuşma’ başlıklı sıradaki bölümün başındaki soruları cevaplayacaklar.*

Bunlardan söz ederken dağ şemasındaki üç seviyeyi gösterin.

⇒ Bu üç seviyenin her birinde dilimizin ne kadar güçlü olduğuna karar vermemize yardımcı olacak beş faktörü inceleyeceğiz. Bu faktörler şunlardır:

- Topluluğumuz dilimizi ne için **kullanır**
- Halkımız ne zaman ve nerede **sadece** dilimizi kullanır

- Halkımız dilimizi neden kullanmak **ister**
- Halkımız dilimizi nasıl **edinir (öğrenir)**
- Halkımızın dilimizi kullanma şeklini **etkileyen faktörler**

⇒ Bu üç seviye için dağda bir şema yaptık ('Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor,' 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor' ve 'Eğitimde kullanılıyor').

Bu şemalarda beş faktörü her seviyede düşünmemize yardımcı olacak çizgiler veya ölçekler bulunuyor.

UNUTMAYIN: Bölüm B'deki açıklamalar dilimizi, konuşma topluluğumuzun diğer üyeleriyle kullanırken neler yaptığımıza işaret eder.

Bölüm B'deki sorulara verdiğimiz cevaplar bu değerlendirme şemalarına kaydedilecek (sadece bu kitaba değil).

Bölüm B4'te büyük kâğıtlara veya bir tahtaya ya da toprağa üç değerlendirme şeması çizin. Sıradaki bölümü tartışırken topluluğunuzla birlikte bu şemalara bakmanız gerekecek. Şimdi bunları asın ve bunları işaret ederek konuşun.

Bölüm C2'de, daha önce hazırladığınız örnek değerlendirme şemasındaki puana bakmanız faydalı olabilir, böylece şemaları ileride nasıl kullanacağımızı bilirsiniz.

NOT: Kaç kişinin dillerini belirli bir şekilde kullandığını değerlendirmek için kullanılan ölçeklerden bazılarının sonunda 'Hepsi' ve 'Hiçbiri' yazıyor (bkz. 3-4, 8-9, 13-14). Büyük konuşma topluluklarında soruyu daha kolay cevaplamak için ölçeklerde 'hepsini' 'neredeyse hepsi' ve 'hiçbirini' 'neredeyse hiçbiri' olarak değiştirmek faydalı olabilir.

B1 | Konuşma

⇒ İlk tartışmamız için anahtar soru dilimizi **KONUŞMAYA** odaklanır. Soru şu:

Topluluğumuzdaki herkes dilimizi iyi konuşuyor mu?

Bu soruyu beş farklı ifade hakkında konuşarak cevaplamaya çalışacağız. Hiç – her zaman arasındaki seçeneklerin bulunduğu bir ölçek kullanarak her ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar vereceğiz.

Varsa anahtar soruyu yazın.

*Değerlendirme şeması
'Konuşma'yı asın ve sık sık
buna işaret ederek konuşun.*

⇒ 1. ifadeyle tartışmamıza başlayalım. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Kimler hangi dili ne zaman, nerede ve neden kullanır hakkında söylediklerimize yardımcı olmak için yaptığımız topluluk **haritasını** ve topluluğumuz için çizdiğimiz 'Kimler iyi konuşur?' ve 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' adlı **şemaları kullanın.**

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

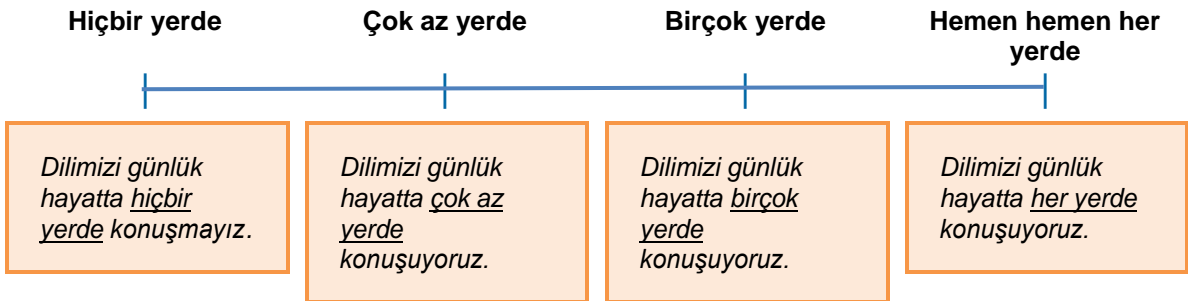
Katılımcılara yardımcı olmak için ölçeğin her noktasında aşağıdaki ifadeleri kullanın.

Grup ölçekleri kullanmakta zorlanırsa '10 Nesne' yöntemini kullanmak daha kolay olabilir. Nasıl kullanılacağına dair açıklama için 'Temsilci Referans Materyalleri'ne bakın.

1 Topluluğun tüm nesiller dilimizi evde, topluluğumuzda ve dini toplantılar, tarlalar vs. gibi diğer birçok yerde konuşmak için kullanır.

⇒ Dilimizin şu anki konumuna karar verdiğinizde **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.** X işaretinin yeri değiştirilebilir.

Doğrudan poster yerine yapışkanlı not kâğıdına X işareti koymak daha sonra değişiklik yapılabilmesini sağlar.

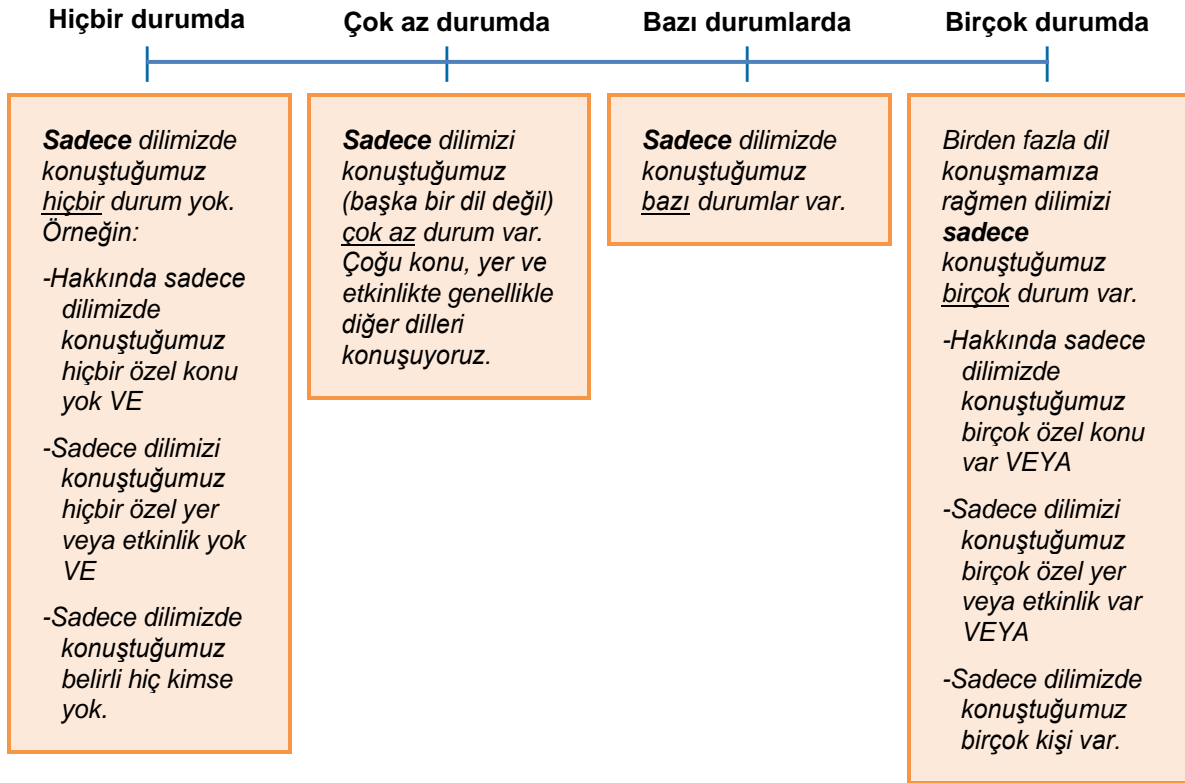
⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 2. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Dilimizin şu anki konumuna karar verdiğinizde **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

*Nerede, hangi durumlarda ve hangi konuları konuşmak için **sadece** kendi dillerini kullandıklarını sorun.*

2 Halkımız belirli yerlerde, belirli şeyler hakkında veya belirli kişilerle **sadece** bizim dilimizde konuşuyor.

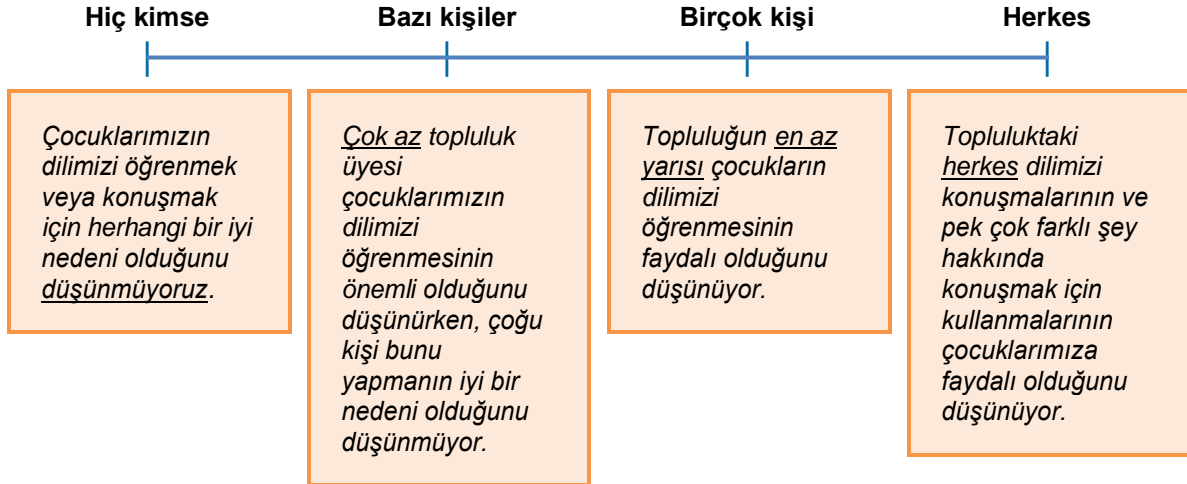

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 3. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Dilimizin şu anki konumuna karar verdiğinizde **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

3 Topluluğumuzun üyeleri çocuklarımızın günlük hayatta dilimizi konuşmanın faydasını gördüğünü düşünüyor.

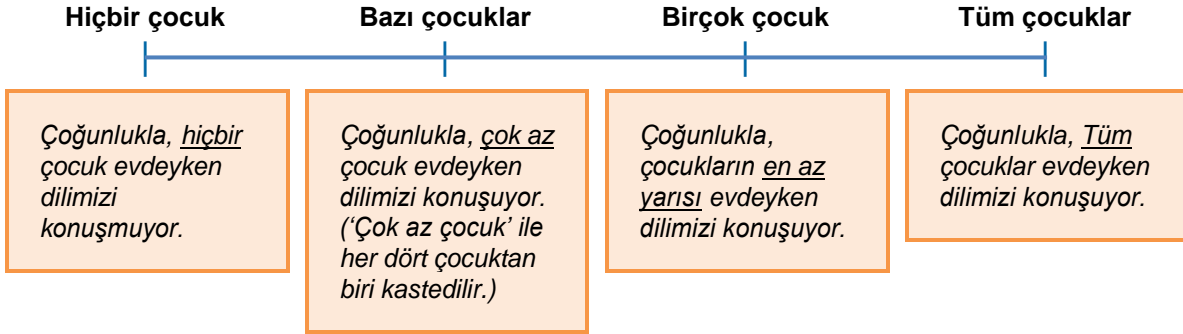
⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 4. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Dilimizin şu anki konumuna karar verdiğinizde **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

4. İfade, yerel dilin ileriki yaşlarda (ergenlik veya genç yetişkinlik döneminde) herkes tarafından düzenli olarak öğrenildiği topluluklar için de geçerli olabilir.

4 12 yaşından küçük çocuklar genellikle evdeyken dilimizi konuşuyor.

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 5a ve 5b sayılı ifadeler üzerinde düşünelim. **Bu ifadeler doğru mu?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

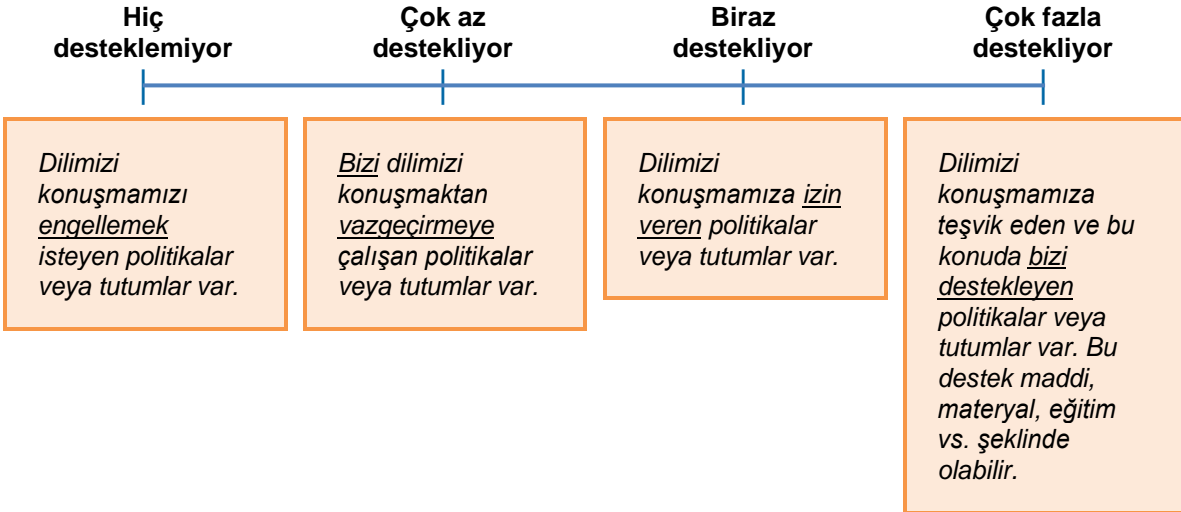
5a sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya Δ işareti koyun.**

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını ölçmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

Topluluk farklı kurumların farklı politikalara ve tutumlara sahip olduğunu düşünürse ölçekte her kurum için farklı semboller kullanarak ilgili yerleri işaretleyin.

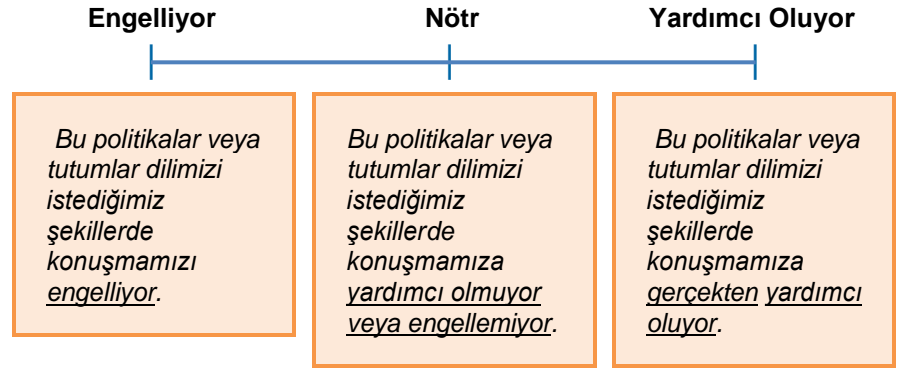
Bazı durumlarda politikalar üzerinde tartışırken çok olumsuz terimler kullanmak uygun olmayabilir. Bu gibi durumlarda politika ortamını uygun şekilde nasıl tartışabileceğinizi dikkatli düşünmeniz gerekebilir. Bu 5., 10. ve 15. ifadeler için geçerlidir. Bu bölümler üzerinde önceden çalışmalısınız.

5 a) Bölgemizdeki kurumların politikaları ve/veya tutumları dilimizi konuşmamız konusunda bizi destekliyor (yönetim birimleri, okullar, STÖ'ler, işletmeler, ibadethaneler vs.).

⇒ 5b sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

5 b) Bu kurumsal politikaların uygulanması ve/veya bu tutumların etkileri dilimizi konuşmaya devam etmemize gerçekten yardımcı oluyor.

Olumlu bir politika olmasının bize yardımcı olacağı anlamına gelmeyeceğini unutmayın. Uygulanmazsa aslında bir engel olabilir. Diğer taraftan, olumsuz bir politika topluluğu, karşı koymaya ve dilimizi daha da fazla kullanmaya motive ederek bize gerçekten yardımcı olabilir.

⇒ Günümüzde dilimizi nasıl konuştuğumuzla ilgili beş önemli durum hakkında konuştuk. Şimdi de **çocuklarımızın dilimizi konuşmalarına yardımcı olan** (veya teşvik eden) **ve konuşmalarını engelleyen** (veya vazgeçiren) **şeylerin listesini yapacağız.** Listeyi 'Konuşma: Yardımcı faktörler ve engeller' başlıklı büyük bir kâğıda yapın.

⇒ İleride kullanmak üzere değerlendirme şeması ve 'Yardımcı faktörler ve engeller' şemasının resmini çekin.

Doğrudan kâğıda da yazabilir veya yanıtlarını küçük kâğıtlara yazıp ilgili sütuna koyabilirler. Az önce doldurdıkları 'Konuşma' değerlendirme şemasına işaret edin.

Hazırlayıp herkesin görebileceği bir yere asın.

Konuşma	
Engelleyen şeyler	Yardımcı olan şeyler

'Konuşma' değerlendirme şemasındaki ölçeklere tekrar bakalım. **Tüm ölçeklerde sağdaki noktayı mı işaretledik?**

EVET – Bu, konuşma dilimizin net bir şekilde kimliğimizin güçlü bir parçası olduğu anlamına geliyor. Kimlikle ilgili sonraki bölümü tartışmamız gerekmiyor. Onun yerine, sadece **'Kimlik' değerlendirme şemasındaki tüm ölçeklerde en sağdaki noktayı işaretleyin.** Daha sonra tüm tartışma konularını inceleyerek ve tartışmalarınıza göre ölçekleri işaretleyerek 'Okuma ve Yazma' başlıklı bölüm B3'ü doldurun.

HAYIR—Bu, kimliğimiz hakkında konuşmanın önemli olabileceği anlamına geliyor. Şimdi **'Kimlik' başlıklı bölüm B2'yi inceleyeceğiz.**

B2 | Kimlik

⇒ Bu tartışma konusunun anahtar sorusu **kimliğimize** odaklanıyor. Soru şu:

Dilimizi kendimizi başkalarından ayırt etmek için kullanıyor muyuz? Bizi birbirimize bağlamak için kullanıyor muyuz?

Bu soruyu da beş farklı ifade hakkında konuşarak cevaplayacağız.

Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak tartışmamıza 6. ifadeden başlayalım. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

Varsa anahtar soruyu yazın.

Değerlendirme şeması 'Kimlik'i odada herkesin görebileceği bir yere asın ve hakkında konuştuğunuz ölçeğe işaret edin.

İfadenin doğru olduğunu söylerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

- 6 Topluluğumuzun üyeleri şu durumlardan biri veya daha fazlası için dilimizdeki ifadeler veya kelimeleri kullanıyor: Selamlaşmalar, vedalaşmalar, törenler, yerel topluluk etkinlikleri, etnik şarkılar veya ayin konuşmaları.

Hiçbir durumda

Bazı durumlarda

Birçok durumda

Neredeyse her durumda

Artık aramızdaki herhangi bir iletişim veya başka bir amaç için (yukarıdaki listeye bakın) dilimizi kullanmıyoruz.

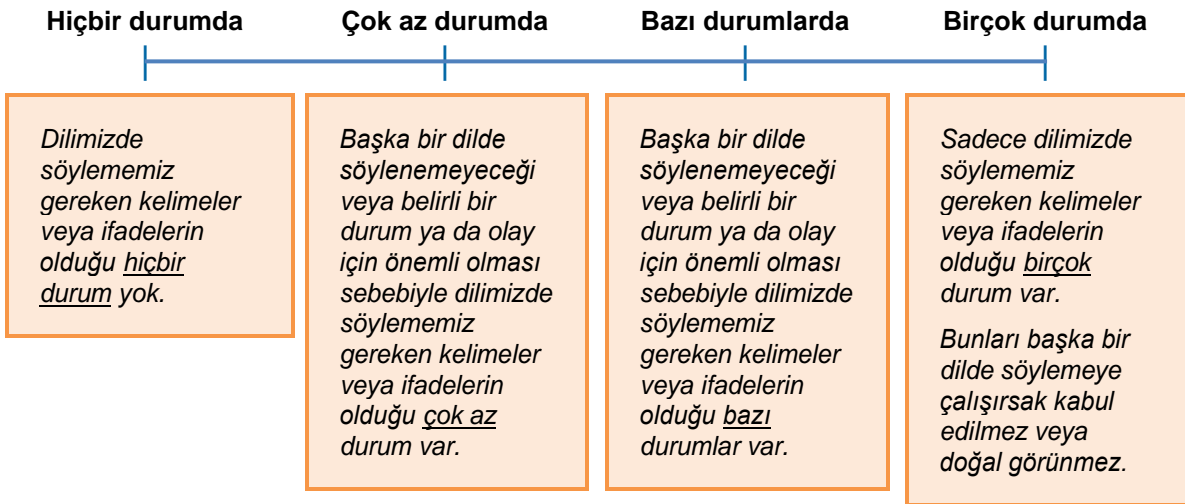
Dilimizdeki bazı ifadeleri veya kelimeleri yerel topluluk etkinlikleri veya selamlaşmalar ya da vedalaşmalar (yukarıdaki listeye bakın) gibi sadece çok az durum için kullanıyoruz.

Dilimizdeki bazı ifadeleri veya kelimeleri yerel topluluk etkinlikleri veya selamlaşmalar ya da vedalaşmalar (yukarıdaki listeye bakın) gibi birçok durum için kullanıyoruz.

Dilimizdeki bazı ifadeleri veya kelimeleri yerel topluluk etkinlikleri veya selamlaşmalar ve vedalaşmalar ya da günlük hayatımız (yukarıdaki listeye bakın) gibi neredeyse her durum için kullanıyoruz.

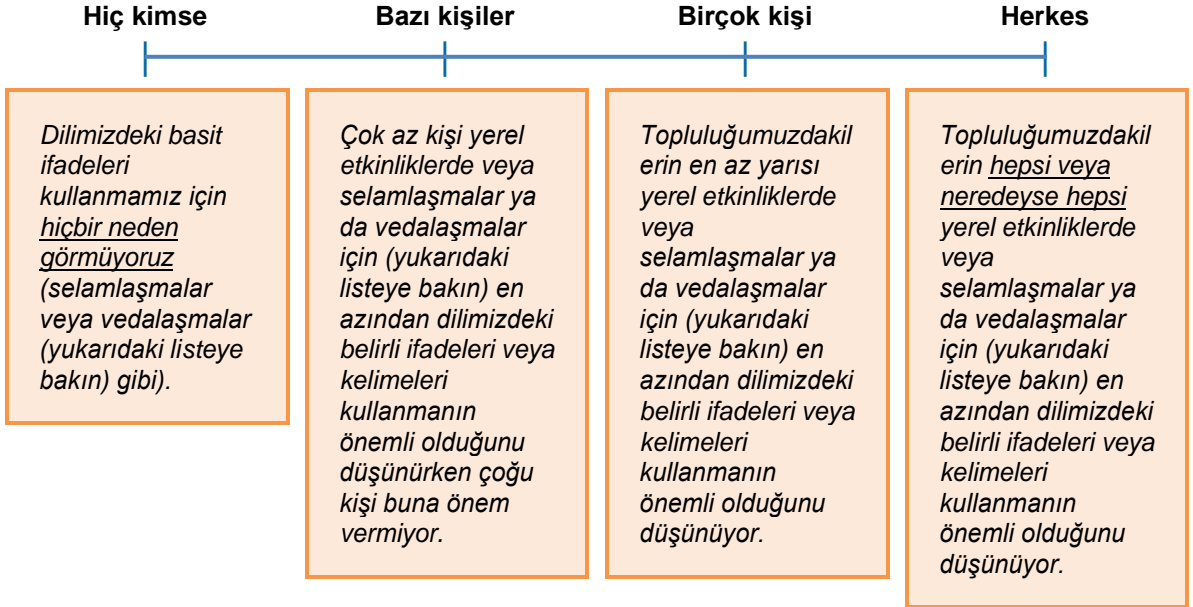
⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 7. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

7 Topluluğumuzun üyeleri dilimizdeki ifadeleri veya kelimeleri belirli durumlarda **her zaman** kullanıyor. Bu gibi durumlarda kesinlikle başka dilde konuşmuyorlar. Bu durumlar arasında selamlaşmalar, vedalaşmalar veya belirli bir törende kullanılan kelimeler, ifadeler veya şarkılar ya da belirli bir yerel topluluk etkinliği sayılabilir.

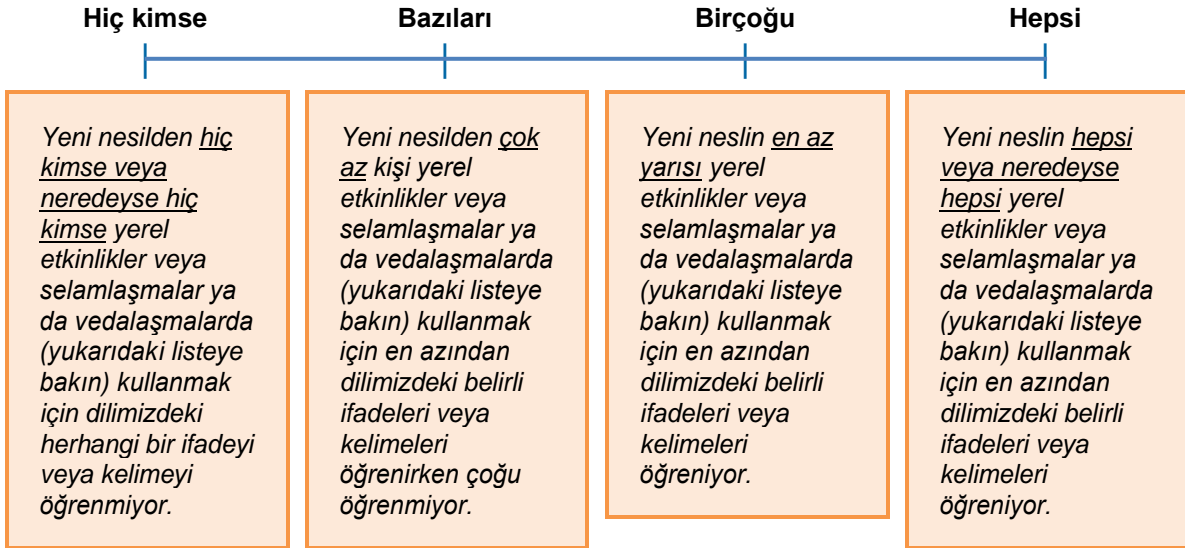
⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 8. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

8 Topluluğumuzun üyeleri şu durumlardan biri veya daha fazlası için dilimizdeki belirli ifadeleri veya kelimeleri kullanmanın önemli olduğunu düşünüyor: Selamlaşmalar, vedalaşmalar, törenler, yerel topluluk etkinlikleri, etnik şarkılar veya ayin konuşmaları.

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 9. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

9 Yeni nesil şu durumlardan biri veya daha fazlası için en azından dilimizdeki belirli ifadeleri veya kelimeleri öğreniyor: Selamlaşmalar, vedalaşmalar, yerel topluluk etkinlikleri, törenler, etnik şarkılar veya ayin konuşmaları.

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 10a ve 10b sayılı ifadeler üzerinde düşünelim. **Her bir ifade ne kadar doğru?**

10a sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya Δ işareti koyun.**

10 a) Bölgemizdeki kurumların politikaları ve/veya tutumları etnik grup olarak kimliğimizi destekliyor (yönetim birimleri, okullar, STÖ'ler, işletmeler, ibadethaneler vs.).

⇒ 10b sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

10 b) Bu politikaların uygulanması ve/veya bu tutumların etkileri etnik grup olarak kimliğimizi sürdürmemize gerçekten yardımcı oluyor.

⇒ Günümüzde dilimiz ve kültürümüzle ne kadar özdeşleştirildiğimizle ilgili beş önemli ifade hakkında konuştuk. Şimdi de **dilimizi bir kimlik altında bizi birbirimize bağlamaya yardımcı olan** (veya teşvik eden) **ve dilimizle özdeşleştirilmemizi engelleyen** (veya vazgeçiren) **şeylerin listesini yapacağız**. Listeyi *'Kimlik: yardımcı faktörler ve engeller'* başlıklı büyük bir kâğıda yapın.

Az önce doldurdukları 'Kimlik' değerlendirme şemasına işaret edin.

Buradaki gibi büyük bir kâğıt hazırlayın ve herkesin görebileceği bir yere asın.

Doğrudan kâğıda da yazabilir veya yanıtlarını küçük kâğıtlara yazıp ilgili sütuna koyabilirler.

Kimlik	
Engelleyen şeyler	Yardımcı olan şeyler

⇒ İleride kullanmak üzere değerlendirme şeması ve *'Yardımcı faktörler ve engeller'* şemasının resmini çekin.

⇒ **Dilimiz hiç yazıya geçirildi mi veya şunlardan herhangi birini yazmak için kullanıldı mı:** Kitap, gazete, makale, diğer belgeler?

EVET – Öyleyse **'Okuma ve Yazma'** başlıklı sıradaki bölümü doldurun.

HAYIR – **'Okuma ve Yazma'** değerlendirme şemasındaki ölçeklerin en sol kısmına işaretler koyun. Daha sonra **'Şu an neredeyiz?'** başlıklı bölüm C'ye geçin.

B3 | Okuma ve Yazma

⇒ Bu tartışmanın anahtar sorusu dilimizi **okuma ve yazmaya** odaklanır. Soru şu:

Halkımız dilimizi okuyup yazabiliyor mu?

Bu soruyu da beş farklı ifade hakkında konuşarak cevaplayacağız.

Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak tartışmamıza 11. ifadeden başlayalım. **Bu ifade ne kadar doğru?** Doğru? Doğru değil? Veya arada bir yerde?

Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işarti koyun.**

Varsa anahtar soruyu yazın.

Değerlendirme şeması 'Okuma Yazma'yı odada herkesin görebileceği bir yere asın ve hakkında konuştuğunuz ölçeğe işaret edin.

İfadenin doğru olduğunu söylerlerse doğruluk oranını netleştirmek için tartışmaya ölçeğin en sağından başlayarak sola doğru devam edin. Doğru değil derlerse soldan başlayın.

11 Toplumumuzun üyeleri başkalarının okuması için dilimizde bir şeyler yazıyor. Bunlar basılı (kitap gibi) ve dijital (web sayfası gibi) belgeler olabilir.

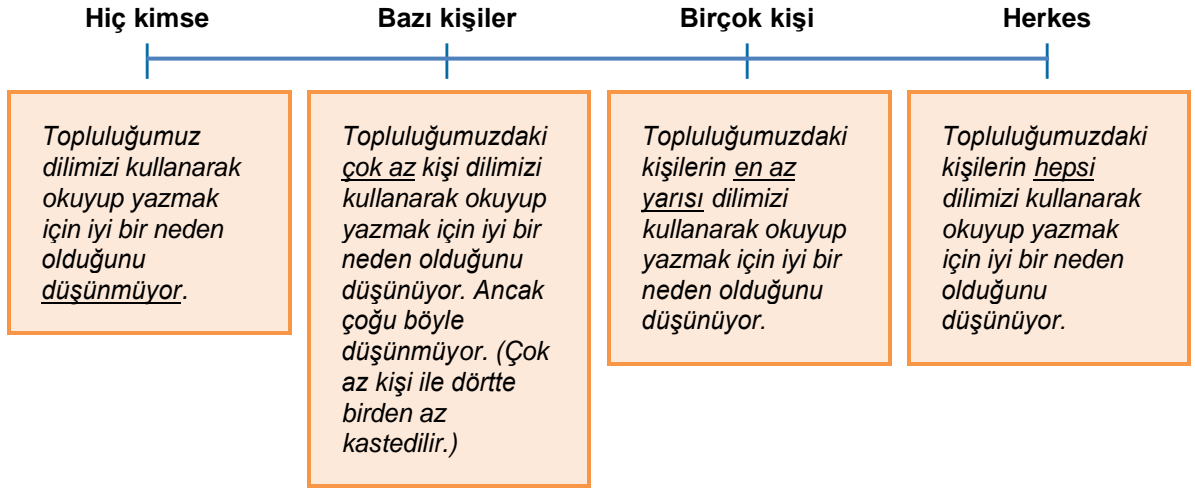
⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 12. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

12 Toplumumuzun üyeleri belirli durumlarda **sadece** dilimizi kullanarak okuyup yazıyor.

Hiçbir durumda	Çok az durumda	Bazı durumlarda	Birçok durumda
<p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız hiçbir durum yok. Örneğin:</p> <p>Hakkında sadece dilimizde okuyup yazdığımız hiçbir özel konu yok VE</p> <p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız hiçbir özel etkinlik yok VE</p> <p>Sadece dilimizde yazdığımız belirli hiç kimse yok.</p>	<p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız çok az durum var. Örneğin:</p> <p>Hakkında sadece dilimizde okuyup yazdığımız çok az özel konu var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız çok az özel etkinlik var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde yazdığımız çok az kişi var.</p>	<p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız bazı durumlar var. Örneğin:</p> <p>Hakkında sadece dilimizde okuyup yazdığımız bazı özel konular var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız bazı özel etkinlikler var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde yazdığımız bazı kişiler var.</p>	<p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız birçok durum var. Örneğin:</p> <p>Hakkında sadece dilimizde okuyup yazdığımız birçok özel konu var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde okuyup yazdığımız birçok özel etkinlik var VEYA</p> <p>Sadece dilimizde yazdığımız birçok kişi var.</p>

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 13. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

13 Topluluğumuzun üyeleri dilimizde okuyup yazmanın faydalı olduğunu düşünüyor.

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 14. ifade üzerinde düşünelim. **Bu ifade ne kadar doğru?** Karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

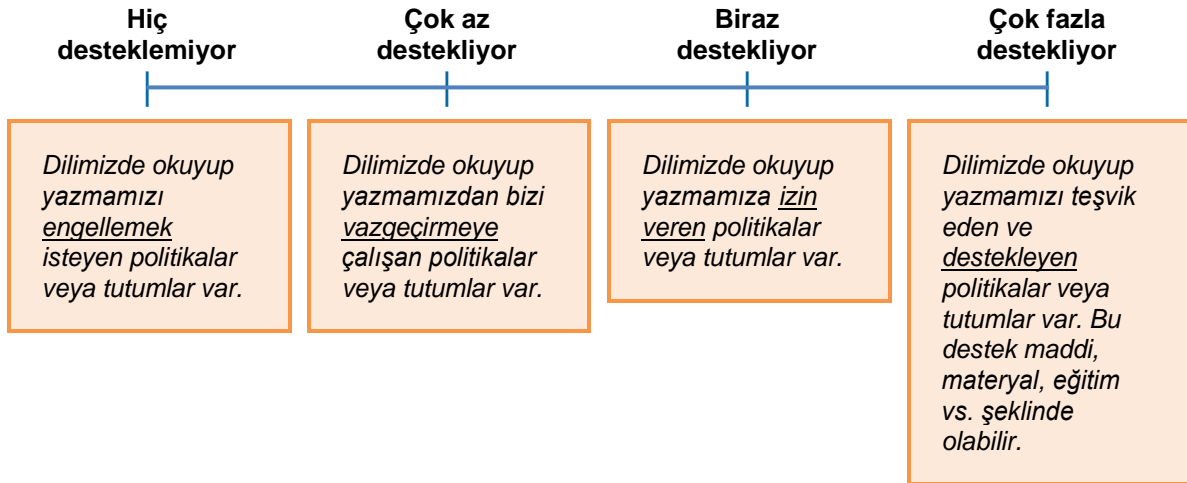
14 Çocuklar veya gençler resmî okullarda veya başka organize kurumlarda dilimizde okuma yazma öğreniyor.

⇒ Çizdiğimiz topluluk haritamızı ve diğer şemaları kullanarak 15a ve 15b sayılı ifadeler üzerinde düşünelim. **Her bir ifade ne kadar doğru?**

15a sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya Δ işareti koyun.**

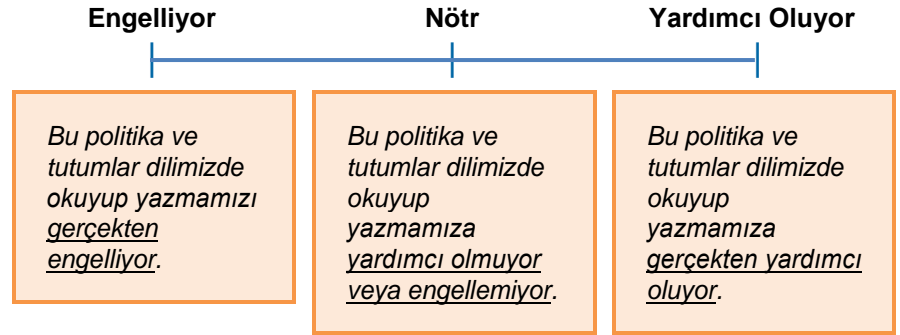
15 a) Bölgemizdeki kurumların politikaları ve/veya tutumları dilimizde okuma yazmayı destekliyor (yönetim birimleri, okullar, STÖ'ler, işletmeler, ibadethaneler vs.).

⇒ 15b sayılı ifadenin ne kadar doğru olduğuna karar verdikten sonra **ölçekteki ilgili noktaya X işareti koyun.**

15 b) Bu politikaların uygulanması ve/veya bu tutumların etkileri dilimizde okuyup yazmamıza gerçekten yardımcı oluyor.

⇒ 'Okuma ve Yazma' değerlendirme şemanızın üstüne şunları çizin (geçerliyse).

- Dilinizi mesajlaşmak için ve sosyal medyada düzenli olarak kullanıyorsanız bir telefon çizin.
- Dilinizi okulda okuma yazma için kullanıyorsanız bir kitap çizin.

⇒ Bu bölümde beş önemli ifade hakkında konuştuk ve şemamıza resimler çizdik. Şimdi de **dilimizde okuyup yazmamıza yardımcı olan** (veya teşvik eden) **ve bunu engelleyen** (veya vazgeçiren) **şeylerin listesini yapacağız**. Listeyi 'Okuma ve Yazma: Yardımcı faktörler ve engeller' başlıklı büyük bir kâğıda yapın.

Doğrudan kâğıda da yazabilir veya yanıtlarını küçük kâğıtlara yazıp ilgili sütuna koyabilirler.

⇒ İleride kullanmak üzere değerlendirme şeması ve 'Yardımcı faktörler ve engeller' şemasının resmini çekin.

Az önce doldurdukları 'Okuma ve Yazma' değerlendirme şemasına işaret edin.

Buradaki gibi büyük bir kâğıt hazırlayın ve herkesin görebileceği bir yere asın.

Okuma ve Yazma	
Engelleyen şeyler	Yardımcı olan şeyler

B4 | Değerlendirme şemaları

Aşağıdaki sayfalarda bölüm B'deki tartışmalar sırasında topluluğun verdiği kararlara ilişkin - değerlendirme şemaları bulunuyor. Büyük bir kâğıda, tahtaya veya toprağa bunlar gibi büyük şemalar çizin. Bu şemaların daha sonra nasıl kullanılacağını görmek için bölüm C2'ye bakabilirsiniz.

Konuşma

1 Dilimizi nerede konuşuyoruz?

2 Ne zaman SADECE dilimizi konuşuyoruz?

3 Kaçımız dilimizi konuşmanın faydalı olduğunu düşünüyor?

4 Çocuklar dilimizi konuşmayı öğreniyor mu?

5 a) Politikalar dilimizi konuşmamız konusunda bizi destekliyor mu?

b) Bu politikalar dilimizi konuşmamızı nasıl etkiliyor?

Kimlik

6 Kendi dilimizdeki ifadeleri veya kelimeleri ne zaman kullanıyoruz?

7 SADECE kendi dilimizdeki ifadeleri veya kelimeleri ne zaman kullanıyoruz?

8 Kaçımız dilimizdeki ifadeleri veya kelimeleri bilmenin faydalı olduğunu düşünüyor?

9 Yeni nesilden dilimizdeki ifadeleri veya kelimeleri öğrenen var mı?

10 a) Politikalar kimliğimizi sürdürmemizi destekliyor mu?

b) Bu politikalar etnik grup olarak kimliğimizi nasıl etkiliyor?

Okuma ve Yazma

11 Dilimizde neleri okuyor ve yazıyoruz?

Hiçbir şey   Çok az şey   Bazı şeyler   Birçok şey

12 Ne zaman SADECE dilimizde okuyor ve yazıyoruz?

Hiçbir durumda   Çok az durumda   Bazı durumlarda   Birçok durumda

13 Kaçımız dilimizde okuyup yazmanın faydalı olduğunu düşünüyor?

Hiç kimse   Bazı kişiler   Birçok kişi   Herkes

14 Gençler dilimizde okuma yazma öğreniyor mu?

Hiçbir genç   Bazı gençler   Birçok genç   Tüm gençler

15 a) Politikalar dilimizde okuyup yazma konusunda bizi destekliyor mu?

Hiç desteklemiyor   Çok az destekliyor   Biraz destekliyor   Çok fazla destekliyor

b) Bu politikalar dilimizde okuyup yazmamızı nasıl etkiliyor?

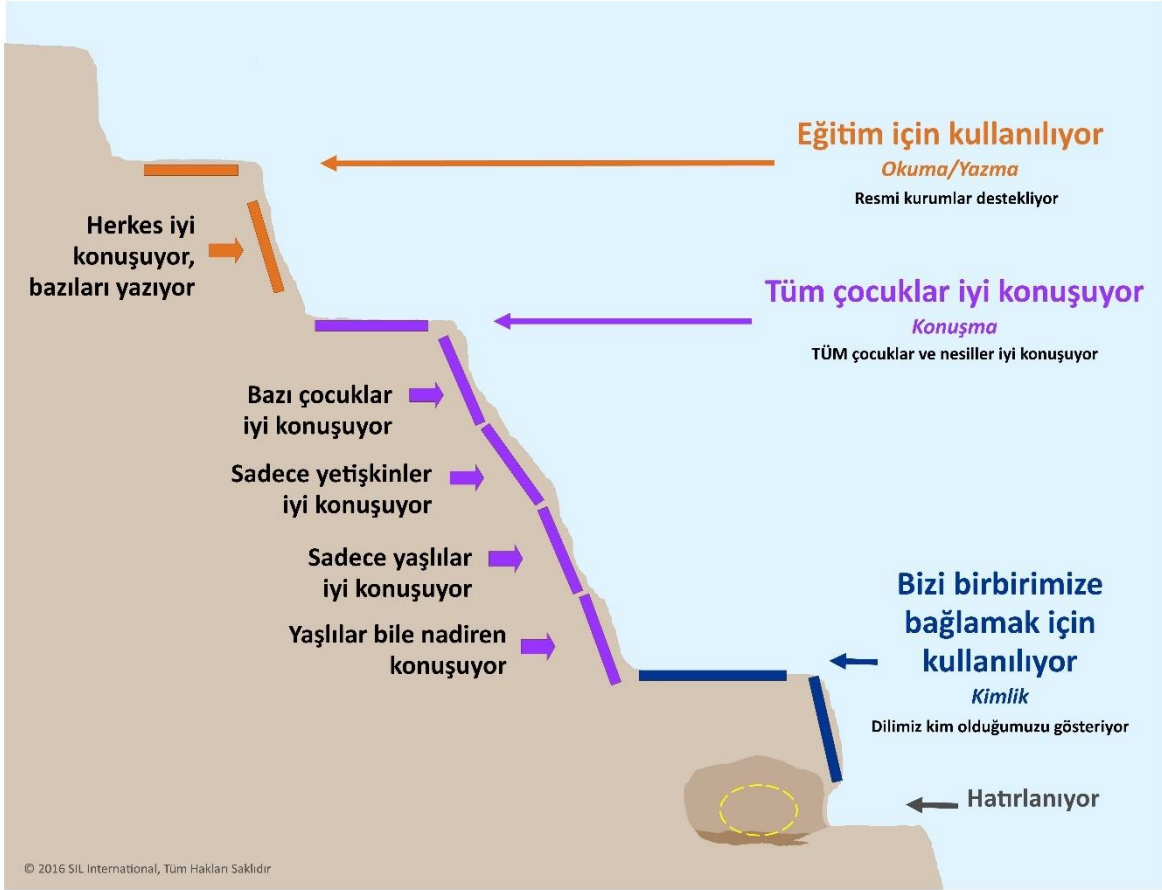
Engelliyor   Nötr   Yardımcı Oluyor

C | Őu an neredeyiz?

Bu görüşme neden önemli? Gelecek için plan yapmak amacıyla önce dilimizin Őu an nerede olduğunu anlamalıyız. Bu bölümde değerlendirme Őemalarındaki leklerin dilimizin gücü hakkında söylediklerini ĐreneceĐiz. Dilimizin gcl ve zayıf yönlerini görselleŐtirmeye yardımcı olması için dağ Şemasını kullanacağız.

C1 | Dağı hazırlama

Gerekli materyaller: AŞağıdaki dağ Şeması (büyük bir kâğıda çizilmiş veya büyük bir poster olarak basılmış). Kesilip zerine yazı yazılabilen dört renk kağıt.
 Keçeli kalemler Makas Kesilenleri saklamak için gerekli miktarda zarf veya ataŐ.

Temsilci Referans Kılavuzu'nda başka resimler bulabilirsiniz.

⇒ Şimdi dağ şemasına bakalım. Bunu geleneksel dilimizin kullanımı konusunda nerede olduğumuzu göstermek için kullanacağız.

Dağda üç düzlük görüyorsunuz – biri zirveye yakın, biri onun biraz altında ve sonuncusu da dağ eteğinin yakınında. **Dağın aşağısına doğru gittikçe düzlükler de büyüyor.** Bu düzlükler; insanların geleneksel dillerini kullanabileceği üç temel yolu temsil ediyor: **'Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor,' 'Tüm çocuklar (ve yetişkinler) iyi konuşuyor,'** ve **'Eğitimde kullanılıyor.'** Dağdaki diğer yerler ise dik.

Dağın en altında **bir mağara** bulunuyor. Bu mağaranın adı **'Hatırlanıyor'** mağarası. Burası dilimizin gelecek nesiller için yeterince korunup korunmadığını gösterebileceğimiz bir yer. Sonraki bölümde bu mağara hakkında konuşacağız.

⇒ **Üç farklı renkte kâğıttan birer adet dikdörtgen kesin** (veya ev şeklinde de kesebilirsiniz); bunlardan biri dağdaki düzlükleri temsil edecek ('Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor,' 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor,' 'Eğitimde kullanılıyor').

Bu üçgenler **temsil ettikleri düzlükle aynı uzunlukta olmalıdır.** Yani 'Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor' dikdörtgeni en büyük, 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor' dikdörtgeni orta boy ve 'Eğitimde kullanılıyor' dikdörtgeni en küçük üçgen olmalıdır. Bu bize dikdörtgen veya düzlük büyüdükçe dilimizin gücünü korumamıza yardımcı olmak için dilimizi o şekilde kullanmamızın daha önemli olduğunu hatırlatır.

Üçgenleri düzlükle eşleştirecek şekilde adlandırın. ('Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor' **'Kimlik,'** 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor' **'Konuşma'** ve 'Eğitimde kullanılıyor' **'Okuma/Yazma'** şeklinde adlandırılmalıdır)

⇒ Mağaranın iç kısmının boyutuna göre **bir daire kesin. Üzerine 'Hatırlanıyor' yazın.**

⇒ **Mağaraya giden yolu işaret eden bir işaret direği yapın. Mağara girişinin boyutuna göre olmalıdır.**

Dikdörtgenleri, daireyi ve işaret direğini onlara ihtiyacımız olana kadar bir zarfa koyun.

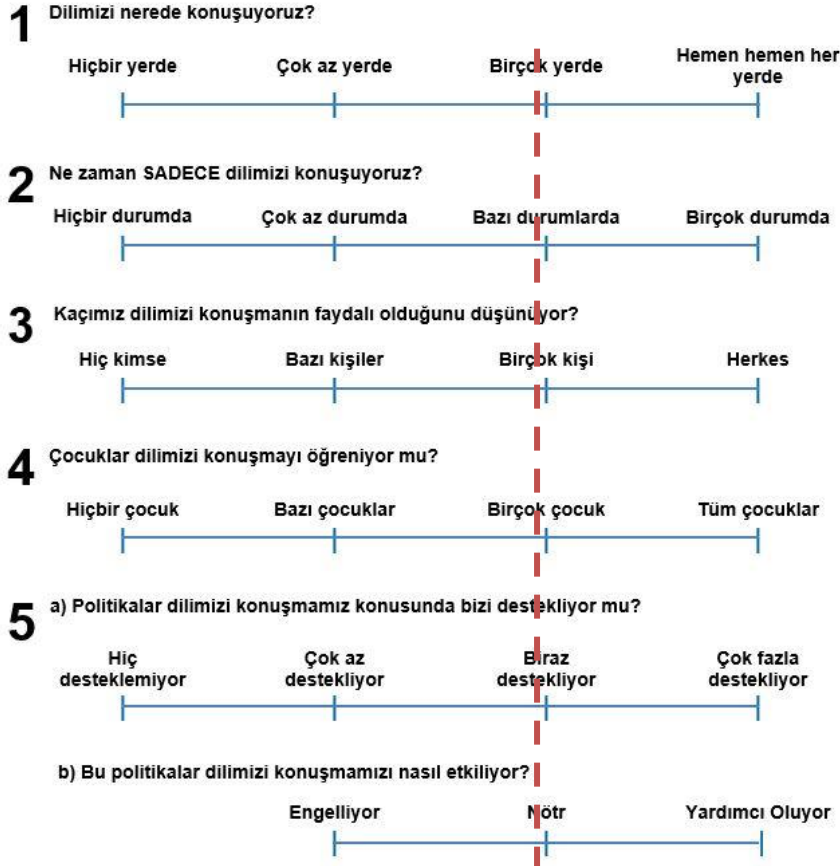
C2 | Değerlendirme şemalarımızı anlama

Gerekli materyaller: □ Ölçeklerin bulunduğu üç değerlendirme şeması □ kırmızı keçeli kalem

⇒ Şimdi önceki bölümdeki değerlendirme şemalarımızı bulalım ('Kimlik,' 'Konuşma' ve 'Okuma ve Yazma'). Her şemada ölçeğin üçüncü noktasının hemen soluna yukarıdan aşağı doğru bir noktali çizgi çizin. Bu sayfanın altındaki örneğe bakın. Bu çizgiyi her şemada aynı yere çizin.

Artık dağın neresinde olduğumuza karar vermek için değerlendirme şemalarımızda aldığımız puanlara bakmaya hazırız. (Şimdilik sadece X puanlarına bakacağız (Δ puanlarına değil). Çünkü her şemadaki son X işareti, Δ işaretinin dilimizi kullanma şeklimiz üzerindeki etkisini temsil ediyor. Bu etki, değerlendirmemiz için önemli olan faktördür.)

Konuşma

C3 | Kimlik

Gerekli materyaller: 'Kimlik' değerlendirme şeması Dağ şeması
 'Kimlik' dikdörtgeni dağı işaret etmek için ok

⇒ 'Kimlik' değerlendirme şemasına bakın. **Tüm X puanları noktalı çizginin sağında mı?**

HAYIR – 'Kimlik' değerlendirme şemasındaki X puanlarının HEPSİ noktalı çizginin sağında değilse topluluğumuzda dilimizi kimlik amacıyla kullananlar olabilir demektir, ancak kimliğimizin gücünü gelecekte uzun süre koruyabilmemizi zorlaştıran bazı büyük zayıf noktalar söz konusudur. **'Kimlik' dikdörtgenimizi dağın yamacında, sabit bir Kimlik'i temsil eden 'Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor' düzlüğünün hemen altına koyalım.** Bu, dilimizi kullanmanın istikrarlı bir yolu olmadığı için **bu dikdörtgeni açılı bir şekilde yerleştirin. Şimdi alttaki kutudaki soruya geçin.**

EVET – Tüm puanlar noktalı çizginin sağında ise dilimizi bizi birbirimize bağlamak ve grup olarak kendimizi tanımlamak için muhtemelen uzun süre kullanacağız demektir. Bu doğruysa şimdi şu soruyu cevaplamamız gerekiyor:

Puanlarımızın **HEPSİ** ölçeğin en sağında mı?

EVET – öyleyse **'Kimlik' dikdörtgenimizi 'Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor' düzlüğüne koyalım.** Dilimiz gelecekte uzun bir süre bize güçlü bir kimlik duygusu aşılama devam edecek. Şimdi **ashağıdaki kutuya geçelim.**

HAYIR – Puanlarımızın hepsinin noktalı çizginin sağında, ancak en sağında olmaması yaşamlarımızın çoğu alanında dilimizin bizi birbirimize bağlamak ve grup olarak güçlü bir kimlik duygusu aşılama için kullanıldığı, ancak birkaç alanda o kadar güçlü olmadığı anlamına gelir. Öyleyse **'Kimlik' dikdörtgenimizi istikrarlı bir kimliğimiz olduğunu göstermek için 'Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor' düzlüğüne yerleştirin, ancak yanına aşığı ok koyun,** bu ok bize söz konusu zayıf alanları hatırlatır.

⇒ 'Konuşma' değerlendirme şemasına bakın. **Dilimizin günlük hayatta konuşma şeklinde de kullanıldığına (en azından topluluğun bir kısmı tarafından) dair kanıt var mı?**

HAYIR – Hayır ise **'D Dilimizin konuşulduğunu hatırlama'** başlıklı bölüme geçin.

EVET – Evet ise sıradaki **'Konuşma'** başlıklı bölüme geçeceğiz.

C4 | Konuşma

Gerekli materyaller: 'Konuşma' değerlendirme şeması Dağ şeması
 'Konuşma' dikdörtgeni dağı işaret etmek için ok

⇒ 'Konuşma' değerlendirme şemasına bakın. Tüm '**Çocuklar iyi konuşuyor**' X puanları noktalı çizginin sağında mı?

HAYIR – X puanlarının HEPsİ noktalı çizginin sağında değilse topluluğumuzda dilimizi günlük hayatta konuşma amacıyla kullananlar olabilir demektir, ancak dilimizi gelecekte konuşmaya devam etmemizi zorlaştıran bazı ciddi noktalar söz konusudur. Dağ şemasındaki '**Tüm çocuklar iyi konuşuyor**' ve '**Çok nadiren konuşuluyor**' arasındaki seviyelerin açıklamalarını dinleyin. Bunlardan hangilerini dilimizi en iyi şekilde tanımlıyor? Bunun dilimizi kullanmanın istikrarlı bir yolu olmadığını göstermek için '**Konuşma**' dikdörtgenimizi bu seviyeye açılı bir şekilde koyun. 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor'u seçerseniz bunun dilimizi kullanmanın istikrarlı bir yolu olmadığını göstermek için dikdörtgeninizi düzlüğe aşağı ok işaretiyle koyun. **Aşağıdaki kutuya gidin.**

Dağdaki etiketlerin açıklaması için A4: 'Diller ve dağlar' başlıklı bölüme bakın.

EVET – 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor'un tüm puanları noktalı çizginin sağında ise bu, muhtemelen dilimizi gelecekte uzun süre günlük hayatta konuşmaya devam edeceğiz demektir. Durum bu ise **şu soruyu cevaplamamız** gerekiyor:

Puanlarımızın HEPsİ ölçeğin en sağında mı?

EVET – '**Konuşma**' dikdörtgenimizi '**Tüm çocuklar iyi konuşuyor**' düzlüğüne koyalım. Dilimizi uzun süre kullanmaya devam edeceğiz.

HAYIR – Puanlarımızın hepsinin noktalı çizginin sağında, ancak en sağında olmaması günlük hayatta konuşmak için güçlü bir şekilde dilimizi kullansak da aslında sanıldığı kadar güçlü olmayabileceği anlamına gelir. Dağ şemasındaki '**Tüm çocuklar iyi konuşuyor**' ve '**Çok nadiren konuşuluyor**' arasındaki seviyelerin açıklamalarını dinleyin. Bu açıklamalardan herhangi biri dilimizi konuşma şeklimizi '**Tüm çocuklar iyi konuşuyor**'dan daha iyi ifade ediyor mu? Evet ise '**Konuşma**' dikdörtgenimizi açılı bir şekilde koyalım. Hayır ise dikdörtgenimizi '**Tüm çocuklar iyi konuşuyor**' düzlüğüne yerleştirelim, ancak yanına bir aşağı ok koyalım, bu ok bize zayıf alanları hatırlatır.

Şimdi de 'Okuma ve Yazma' değerlendirme şemasına bakalım. Dilimizin herhangi bir şekilde okuma ve yazma için de kullanıldığına dair bir kanıt var mı?

HAYIR - Hayır ise '**Dilimizin konuşulduğunu hatırlama**' başlıklı bölüm D'ye geçin.

EVET – Evet ise '**Okuma ve Yazma**' başlıklı sıradaki bölüme geçin.

C5 | Okuma ve Yazma

Gerekli materyaller: □ 'Okuma ve Yazma' değerlendirme şeması □ Dağ şeması
□ 'Okuma ve Yazma' dikdörtgeni □ dağı işaret etmek için ok

⇒ Şimdi de 'Okuma ve Yazma' değerlendirme şemasına bakalım. **Tüm 'Eğitimde kullanılıyor' X puanları noktalı çizginin sağında mı?**

HAYIR – X puanlarının HEPSİ noktalı çizginin sağında değilse topluluğumuzda dilimizi okuma yazma amacıyla kullananlar olabilir demektir, ancak bazı ciddi eksik noktalar söz konusudur. İnsanlar gelecekte uzun süre dilimizi okuyup yazmaya devam etmeyebilir. **Dağdaki 'Bazıları yazıyor, herkes iyi konuşuyor' seviyesinin açıklamasını dinleyin. Bu açıklama dilimizin okuma ve yazma için kullanımını en iyi şekilde ifade ediyor mu?** Evet ise 'Okuma ve Yazma' dikdörtgenimizi **açılı bir şekilde koyalım**, çünkü bu, dilimizi okuma ve yazmanın kalıcı bir yolu değildir. **Şimdi 'Dilimizin konuşulduğunu EVET** – Tüm 'Eğitim için kullanılıyor' puanları noktalı çizginin sağında ise muhtemelen dilimizi gelecekte uzun süre okumaya ve yazmaya devam edeceğiz demektir. Bu doğruysa **şu soruyu cevaplamamız gerekiyor:**

hatırlama' başlıklı bölüm D'ye geçelim.

Dağdaki etiketlerin açıklaması için A4: 'Diller ve dağlar' başlıklı bölüme bakın.

Puanlarımızın **HEPSİ** ölçeğin en sağında mı?

EVET - 'Okuma ve Yazma' dikdörtgenimizi 'Eğitimde kullanılıyor' düzlüğüne **koyalım**. Bu, dilimizin uzun süre dayanacağı anlamına geliyor. **Şimdi 'Dilimizin konuşulduğunu hatırlama' başlıklı bölüm D'ye geçelim.**

HAYIR – Puanlarımızın hepsinin noktalı çizginin sağında, ancak en sağında olmaması dilimizi okuma ve yazma için kullanmamızın bazı güçlü yollarına sahip olduğumuz halde, o kadar güçlü olmayan birkaç alanın da bulunduğu anlamına gelir. **Dağdaki 'Bazıları yazıyor, herkes iyi konuşuyor' seviyesinin açıklamasını dinleyin. Bu açıklama dilimizi okuma ve yazma için kullanım şeklimizi daha iyi ifade ediyor mu? Evet ise 'Okuma ve Yazma' dikdörtgenimizi o noktaya açılı şekilde koyalım. Hayır ise dikdörtgenimizi 'Eğitimde kullanılıyor' düzlüğüne yerleştirelim, ancak yanına bir aşağı ok koyalım**, bu ok bize söz konusu zayıf alanları hatırlatır. **Şimdi 'Dilimizin konuşulduğunu hatırlama' başlıklı bölüm D'ye geçelim.**

D | Dilimizin konuşulduğunu hatırlama

Bu görüşme neden önemli? Dünya her geçen gün iletişim anlamında birbirine bağlı hale geliyor ve geleneksel diller baskın diller tarafından daha fazla tehdit ediliyor. Çevremiz değiştikçe dilimiz ve dilimizi kullanma şeklimiz de değişecek. Gelecek nesillerin dilimizi ve nasıl konuştuğumuzu bilmesini istiyorsak korunan ve saklanan kayıtlar, açıklamalar ve örnekler olduğundan emin olmalıyız. Yazdıklarımızın gelecek nesiller için saklanması önemlidir. Dilimizin artık konuşulmadığı günler gelirse bu belgeler daha da önemli olacak.

Gerekli materyaller: 'Dilimizi hatırlama' başlıklı büyük bir kâğıt
 Küçük kâğıtlar Keçeli kalemler Dağ şeması 'Hatırlanıyor' dairesi 'İşaret direği' şeklimiz

⇒ **Dilimizde yazılmış veya kaydedilmiş hangi kitaplara, kayıtlara ve başka materyallere sahibiz?** Her birini küçük ayrı bir kâğıda yazın ve 'Dilimizi hatırlama' başlıklı büyük kâğıda koyun.

Dilimiz hakkında yazılmış **sözlükler** veya **dil bilgisi kitapları** gibi kitaplarımız olabilir. Dilimizde yazılmış **hikâyeler**, **dini veya eğitim materyalleri** veya **el kitapları** gibi kitaplarımız olabilir. Dilimizi konuşanların **sesli veya görüntülü kayıtları** olabilir. Bunlar **radyo** veya **televizyon** için ya da **yaşlılarımızın hikâyelerini** hatırlamak için kaydedilmiş olabilir. **Parşömenlerimiz** veya **gazetelerimiz** ya da başka tür kayıtlarımız olabilir. Dilimizde **dijital belgelerimiz** veya internette bilgiler olabilir.

⇒ **Bu materyalleri ortak noktalarına göre gruplandırın.** Sahip olduğunuz materyallerde ne fark ettiniz?

Çok az materyal varsa bu aktivite gerekmez.

⇒ Dilimizin gelecek nesillerin bilmelerine yardımcı olacak şekilde kaydedilmesi için üç koşul olmalıdır:

- Dilimizde veya dilimiz hakkında yazılmış ya da kaydedilmiş çok sayıda materyale sahip olmalıyız. (Başlangıç için yirmiden fazla materyalimiz olması önerilir.)

Bir dili yeterli şekilde belgelemek için gerekli materyal sayısı materyalin uzunluğuna ve türüne bağlıdır. Başlangıç noktası olarak yirmi materyal önerilir, ancak belgeleme devam etmelidir.

- Bu materyaller iyi durumda olmalı ve özenle saklanmalıdır.
- Bu materyaller kullanmak isteyenler tarafından erişilebilmelidir.

⇒ Her kâğıda şu sembolleri çizin (geçerli iseler):

Materyallere erişilmesi insanların bunları satın alabileceği anlamına gelmez. Dijital olarak veya bir kütüphanede saklanan eski nüshalara gidip bakabileceklerini bilmeleri anlamına gelebilir.

- Materyal **güvenli bir yerde** saklanıyorsa bir kutu çizin.
- Materyal **iyi durumdaysa** bir yıldız çizin.
- Bu materyaller topluluğumuzdaki kişiler tarafından **kolayca erişilebilecek durumdaysa** bir işaret direği çizin.
- **Mevcut olduğunu bildiğimiz, ancak artık kopyalarını nereden alabileceğimizi bilmediğimiz kitaplar, kayıtlar veya başka materyaller var mı?** Varsa bunları küçük kâğıtlara yazın ve büyük kâğıtta uygun grubun altına koyun. Artık mevcut olmadıkları için bunlara sembol çizilmemelidir.

⇒ **Topluluğumuzdakiler kitapları, kayıtları ve diğer materyalleri saklama konusunda ne kadar ilgililer?** Aşağıdaki yüzlerden birini büyük kâğıdın üst kısmına koyun.

- İnsanlar ilgililerse gülen yüz çizin .
- İnsanlar ilgi duymuyorlarsa ifadesiz yüz çizin .
- İnsanlar herhangi bir şekilde umursamıyorlarsa asık surat çizin .

⇒ 'Hatırlanıyor' dairemizi dağ şemasına koyalım. Dağdaki mağara, materyalleri gelecek için uzun bir süre kaybolmayacakları veya zarar görmeyecekleri şekilde saklamak için güvenli bir yere benzetmektedir. **Aşağıdakilerden hangisi durumunuzu en iyi açıklar?**

- Dilimizde yazılmış veya kaydedilmiş HİÇ materyalimiz yok. **Öyleyse 'Hatırlanıyor' dairesini dağa koymayın.**
- Materyalleri gelecek nesiller için özenle saklayıp koruyabileceğimiz HİÇBİR sistemimiz yok. **Öyleyse 'Hatırlanıyor' dairesini dağa koymayın.**
- Gelecek nesiller için çok az (yirmiden az) materyali özenle saklayabileceğimiz iyi bir sistemimiz var. **Öyleyse 'Hatırlanıyor' dairesinin yarısını mağaraya koyun.**

- Dilimizde yazılmış veya kaydedilmiş çok sayıda (yirmiden fazla) materyalimiz var, ancak yeterince iyi korunmadıkları için zamanla kaybolabilir veya zarar görebilirler. **Öyleyse ‘Hatırlanıyor’ dairesinin yarısını mağaraya koyun.**
- Dilimizde yazılmış veya kaydedilmiş yirmiden fazla materyalimiz var **VE** bunlar zamanla kaybolmayacakları veya zarar görmeyecekleri güvenli bir yerde saklanıyorlar. **Öyleyse ‘Hatırlanıyor’ dairesinin tamamını mağaraya koyun.**

⇒ ‘Dilimizi hatırlama’ şemasındaki materyallere tekrar bakın. **Günümüzde bu materyallere erişmek ne kadar kolay?**

- Toplumumuzdaki herkes bu materyallere nasıl erişileceğini biliyorsa **işaret direğimizi mağaranın girişini işaret edecek şekilde koyalım.**
- Toplumumuzun yarısından daha azı bu materyallere nereden erişilebileceğini biliyorsa **işaret direğimizi mağaranın girişinin dışına yanlamasına koyalım** (düşmüş gibi).
- Sadece materyalleri hazırlayanlar bunlara nereden erişilebileceğini biliyorsa **dağa işaret direği koymayın.**

⇒ Dilimizin gelecek nesiller için ne kadar iyi belgelendiğinden söz ettik. Şimdi de dilimizde materyal oluşturmamıza, bunları saklamamıza ve bunlara erişilmesini sağlamamıza yardımcı olan (veya teşvik eden) ve bunları engelleyen (veya vazgeçiren) şeylerin listesini yapacağız. Listeyi ‘Hatırlanıyor: yardımcı faktörler ve engeller’ başlıklı büyük bir kâğıda yapın.

⇒ Küçük kâğıtları ‘Dilimizi hatırlama’ şemasına bantlayın veya yapıştırın. İleride referans olarak kullanmak için resmini çekin.

Doğrudan kâğıda da yazabilir veya yanıtlarını küçük kâğıtlara yazıp ilgili sütuna koyabilirler.

Buradaki gibi büyük bir kâğıt hazırlayın ve herkesin görebileceği bir yere asın.

Hatırlanıyor	
<i>Engelleyen şeyler</i>	<i>Yardımcı olan şeyler</i>

E | Eyleme Geçme

Bu görüşme neden önemli? Dilimizin şu anki durumunu açıkladık. Dilimizin gelecek nesiller tarafından kullanılmasına yardımcı olabilecek veya bunu engelleyebilecek güçlü ve zayıf yönleri belirlememizi sağlayan çeşitli faktörleri inceledik. Şimdi de bulgularımıza göre ne yapacağımıza ilişkin kararlar vermeliyiz. Vermezsek gelecek şansa kalacak. Geleceği değiştirme ve etkileme şansımız var.

E1 | Dilimizin geleceğini değiştirmek İSTİYOR muyuz?

Gerekli materyaller: □ Dikdörtgenlerimizin üzerinde bulunduğu dağ şeması
□ 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' başlıklı Bölüm A3'teki şema

⇒ Dağa koyduğumuz 'Kimlik', 'Konuşma' ve 'Okuma ve Yazma' dikdörtgenlerimize bakalım. Dikdörtgenlerimizden herhangi biri düzlükte değil de yamaçta duruyor mu? Duruyorsa dilimizin ciddi zayıf yönleri var demektir. Düzlükte olmayan dikdörtgenlerin güvende olmayanlar olduğunu unutmayın. Dilimizin bu kullanımları gelecekte uzun süre dayanmayabilir. Hiçbir şey yapılmazsa dilimizin bu kullanım şekilleri dağdan aşağı doğru kaymaya devam edecek ve kaybolacak. Ayrıca yanında oklar olanlar da ya zayıftır ya da zayıflamaya başlamıştır.

- Dağımızdan dilimizin zayıf ve güçlü yönleri hakkında ne öğrendik?
- Sizce bu, dilimizin geleceği için ne ifade ediyor?

⇒ Şimdi, 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları'nda yaptığımız şemaya tekrar bakalım. Bu şema çocuklarımızın bilmesinin önemli olduğunu düşündüğümüz şeylerden bazılarını listeliyor. Bir dilin ancak bizim için faydalı ise kullanılmaya devam edeceğinden söz etmiştik. Çoğu şeyi başka dilde konuşursak veya yaparsak dilimiz zamanla çok daha az kullanılır. Diğer taraftan, birçok önemli şeyi dilimizde ve sadece dilimizde konuşur veya yaparsak zamanla gücünü korumaya devam eder.

Yeni nesillere geçirilmesi önemli olan şeyleri listelediğimiz bölüm A3'teki şemaya bakın.

- ⇒ Şemamızda önemli şeyler için hangi dilleri konuştuğumuzu işaretlemiştik. Listede dilimizle işaretlenmiş öğeleri bulun.
- Kaç öge var?
  - Hangi şeyleri **sadece** dilimizde konuşuyoruz? Ne kadar çok şeyi sadece dilimizde konuşur veya yaparsak dilimizi kullanmaya devam etme ihtiyacımız da o kadar güçlenir.

Sadece kendi dillerinde bildikleri veya yaptıkları hiçbir şey yoksa veya çok az şey varsa topluluk haritalarından sadece dillerinin kullanıldığı yerlere bakmalarını isteyin. Daha sonra şu konuda tartışın: Bu konumda ne tür bilgi ve becerilere ihtiyaç duyuyoruz? Bu bilgiler ne kadar önemli? Bu bilgiler giderek daha fazla mı önem kazanıyor yoksa önemini kaybediyor mu?

- ⇒ 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' şemasındaki yukarı veya aşağı oklara bakalım.
- **Sadece** dilimizde bildiğimiz veya yaptığımız şeyler daha fazla mı önem kazanıyor yoksa önemini mi kaybediyor?
  - Bu, dilimize zamanla ne olacağı konusunda bize ne söylüyor?
- ⇒ Çocuklarımızın bilmesi gereken bu önemli şeylerle ilgili olarak **çocuklarımızın bunları öğrenmek ve yapmak için dilimizi ne kadar iyi bilmesi gerekiyor?**

Örneğin, bazı şeyler için çocuklarımızın sadece **birkaç kelime** bilmesi gerekir (bitki, hayvan, alet adları veya selamlaşmalar).

Diğer şeyler için çocuklarımızın **dilimizi iyi konuşması** gerekir (ör. hikâyelerimizi gelecek nesillere aktarmak, bir örgü modelinin yapılışını açıklamak, yaşlılarla konuşmak veya bir topluluk toplantısına veya kültürel etkinliğine katılmak vs.).

Bazı şeyler içinse **dilimizde okuma ve yazma** öğrenmeleri gerekir (ör. dilimizde dini metinleri öğrenme, ders yazma, tarihimizi veya hikâyelerimizi ya da şarkılarımızı yazılı şekilde koruma veya sosyal medyayı ya da mesajlaşma uygulamalarını kullanma).

- ⇒ Dilimizin dağdaki yerine göre **çocuklarımız dilimizi büyüdüklerinde bu şeyleri bilebilecek veya yapabilecek kadar iyi öğrenecek mi?** Öğrenmeyeceklerse zamanla bu önemli şeyler yok olacak veya başka bir dilde öğrenilecek ya da yapılacaktır.
- Sadece dilimizde hakkında konuşmaya başlamalarının çocuklarımız için önemli olduğunu düşündüğünüz şeyler var mı? Örnek verebilir misiniz?
  - Sadece dilimizde hakkında okuma ve yazmaya başlamalarının çocuklarımız için önemli olduğunu düşündüğünüz şeyler var mı (daha önce okumadıkları veya yazmadıkları şeyler)? Örnek verebilir misiniz?

⇒ Şimdi önceki tartışmalarımızın hepsini bir düşünelim ve dağdaki dikdörtgenlere bakalım. Tartışmamız şu an tüm dilleri kullanma şeklimizin bunları gelecekte nasıl kullanacağımızı etkileyeceğini gösteriyor. **Şu an dillerimizi kullanma şeklimiz çocuklarımız için İSTEDİĞİMİZ geleceğe ulaşmamızı sağlayacak mı?**

Cevap Hayır ise geleceği değiştirmek için çalışmak istiyor muyuz? İstiyorsak 'Güçlendirilecek şeyleri seçme' başlıklı bölüm E2'ye geçin.

Evet ise dili şu anki durumunda bırakmanın en iyisi olduğunu düşünürüz. Dilimiz zaten çok güçlü olabilir ve daha fazla güçlendirmemiz gerekmediğini düşünebiliriz. Veya dilimiz yerine halkımıza gelecekte daha iyi hizmet edeceğini düşündüğümüz başka bir dil kullanıyor olabiliriz. Her iki durumda dilimizi güçlendirmek için plan yapmamız gerekmez. Ancak, 'Hatırlanıyor' dairemiz için herhangi bir şey yapmak isteyip istemeyeceğimizi tartışabiliriz (bkz. Bölüm E5 'Hatırlanıyor Dairesi' ile ne yapmak istediğimizi seçme'). Konuştuğumuz diğer diller hakkında konuşmak da topluluğumuz için faydalı olabilir. (Bunun için bkz. bölüm E9 'Diğer Diller'e ilişkin hedeflerimiz üzerine çalışma').

E2 | Güçlendirilecek şeyleri seçme

Gerekli materyaller: □ Dikdörtgenlerimizin bulunduğu dağ şeması
□ küçük bir kâğıtta veya yapışkanlı not kâğıdında X işareti □ bant

⇒ Topluluğumuzun dilimizi kullanma şekillerimizi kaybetmek **İSTEMEDİĞİNE** veya güçlendirmek istediğimize ve bunun için birlikte çalışmaya gönüllü olduğumuza karar verdik. Şimdi dilimizin güçlendirmemiz gereken kısmını seçmeliyiz.

Dikdörtgenlerimizi koyduğumuz dağa tekrar bakalım. **Dağın en altında bulunan zayıf dikdörtgen hangisi?** Zayıf dikdörtgenlerin açılı olduğunu veya yanlarında aşağı ok bulunduğunu hatırlayın. **Bu dikdörtgenin yanına X işareti koyun. Burası dilimizin öncelikle güçlendirmek istediğimiz alanı!**

Katılımcıların takip etmelerine yardımcı olmak için hakkında konuştuğunuz dikdörtgenlere işaret edin.

En iyisi X işaretini küçük bir kâğıda koyup gerekirse daha sonra yerini değiştirebilmemiz için dağa yapıştırmaktır.

Dağda işaretlemek isteyebileceğiniz üç durum daha var.

- **Dikdörtgene aşağı ok ile birlikte X işareti koymuşsak** hemen üzerindeki dikdörtgene bakın. Bu dikdörtgen nerede? Ayrıca ok varsa veya sonraki düzlüğün bir adım altındaysa **bu dikdörtgene X işareti de koyabiliriz.**
- **Dağda zayıf dikdörtgenimiz yoksa** ancak yine de dilimizi güçlendirmeye karar vermişsek sıradaki aşama; dilimizi yeni şekillerde nasıl kullanmak istediğimizi seçmektir. **Dilimizin güçlendirmek istediğimiz seviyesini (Kimlik, Konuşma veya Okuma ve Yazma) tanımlayan dikdörtgenin bulunduğu düzlüğün yanına X işareti koyun.**
- **'Konuşma' dikdörtgenimiz güçlü ise** (düzlükte) ancak dağda 'Okuma ve Yazma' dikdörtgenimiz yoksa dilimizi bu yeni şekilde kullanmaya başlamayı seçebiliriz. **Bunu istersek 'Eğitimde kullanılıyor'un yanına X işareti koyun.** (Aşağıdaki kutuya bakın.)

Dilimizin gelecekte çok uzun bir süre kullanılmasını istersek dağın alt kısımlarındaki büyük dikdörtgenlerin dağın yüksek kısımlarındaki küçük dikdörtgenlerden daha önemli olduğunu unutmayın. Alttakilerini güçlendirmek üsttekileri daha da güçlü yapar. Dolayısıyla dilimize ilişkin planlarımız öncelikle dağın en altındaki zayıf dikdörtgenlerde işe yaramalı ve bir sonraki düzlüğe yükselmelerine yardımcı olacak şeyler yapmalıdır.

Grup “Eğitimde kullanılıyor” düzlüğünün yanına X işareti koymuşsa onların şu olasılıkları düşünmelerine yardımcı olun:

Topluluğumuz şu an sadece dilimizi konuşuyorsa okuma ve yazma konusunda ilk adım olarak mesajlaşma uygulamalarını ve sosyal medyayı dilimizde kullanmaya başlamak isteyebiliriz. Bunu istiyorsak **X işaretinin yanına bir cep telefonu çizin.**

Okuma ve Yazma değerlendirme şemasında **cep telefonu var ancak kitap yoksa** dilimizi yerel okullar veya başka kurumlarda okuma yazma için kullanmaya başlamaya karar verebiliriz. Bunu istiyorsak **X işaretinin yanına bir kitap çizin.**

Okuma ve Yazma değerlendirme şemasında **kitap var ancak cep telefonu yoksa** dilimizi mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medyada kullanarak okuma yazmamızı güçlendirmek isteyebiliriz. Bunu istiyorsak **X işaretinin yanına bir cep telefonu çizin.**

Grup, dış etkenler nedeniyle okuma ve yazma konusunda şu an seçim yapamıyorsa daha sonra bu Rehber’e dönmenizi tavsiye ederiz.

E3 | Dilimizin gitmesini istediğimiz yeri seçme

Gerekli materyaller: □ Dikdörtgenlerin bulunduğu dağ şeması □ kâğıttan kesilmiş veya küçük bir kâğıda çizilmiş bir yıldız □ 'Dil hedefimize ulaşmak mümkün mü?' başlıklı sıradaki bölümün kopyaları

⇒ Şimdi de dilimizin gelecekte olmasını istediğimiz yere ilişkin bir hedef belirleyeceğiz. İşaretlemek için bir yıldız kullanacağız. Yıldızınızı X işaretinizin hemen üzerindeki düzlüğe koyun veya X işaretiniz düzlükteyse yanına koyun. Bu durumda dilimizin bu düzlükte kalacağını, ancak bu seviyede hâlâ güçlendirmemiz gereken şeyler olduğunu belirtiyoruz.

⇒ X işaretiniz 'Konuşma' dikdörtgeninin yanındaysa 'Konuşma' dikdörtgeni ile 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor' düzlüğü arasında kaç seviye bulunuyor? İki'den fazla ise bu dikdörtgeni düzlükten ayırın, dilimizi kullanma şeklimizi birkaç yıl içinde bu kadar değiştirmeyi planlamak gerçekçi (mümkün) değil. Bu durumda 'Konuşma' dikdörtgeninin altındaki 'Bizi birbirimizi bağlamak için kullanılıyor'

düzlüğünü daha da güçlendirmeye ilişkin bir hedef belirlemek daha doğru olacaktır.

Grupların yıldızlarını yapışkanlı not kâğıdından kesmesi veya küçük bir kâğıda çizmesi en iyisidir, bu sayede gerektiğinde yerini değiştirebilirler.

Altta bir düzlüğe gitmek zorunda kalmak heves kırıcı olabilir. Katılımcılara şunu hatırlatın: Dilimizin gelecekte uzun süre kalabileceği bir seviyede olmasını istiyoruz. Kimliğimizi güçlü tutarak, dilimizi konuşma şeklimizi de güçlendirebiliriz. Genç yetişkinlerin dilimizi konuştuğu günler tekrar gelirse 'Tüm çocuklar iyi konuşuyor' düzlüğüne çıkma hedefini belirlemeyi düşünmeye hazır olacağız.

⇒ Yıldızla işaretlediğimiz şeyin gerçekçi (mümkün) bir hedef olduğundan emin olalım. **'Dil hedefimize ulaşmak mümkün mü?'** broşürünün kopyasına bakalım. Birlikte talimatları okuyalım ve aktiviteyi yapalım.

Sıradaki E4 'Dil hedefimize ulaşmak mümkün mü?' bölümünün herkese yetecek kadar kopyasını hazırlayın **VEYA** grupta okuyamayanların ya da iyi okuyamayanların sayısı fazlaysa bölümü onlara okuyun ve her noktayı birlikte tartışın.

⇒ Konu hakkında konuştuktan sonra, **bu hedefe ulaşabileceğinizi düşünüyor musunuz?** Düşünmüyorsanız dağda yıldızınızın şu an bulunduğu yerin hemen **altındaki** düzlüğün açıklamasını okuyun. **Bu daha gerçekçi bir hedef mi?** Öyleyse yıldızınızı bu düzlüğe getirin.

Unutmayın: Bir dilin gelecekte uzun yıllar kullanılması için tüm topluluğun çok çalışması gerekir. Ulaşamayacağımız veya asla gerçekleşemeyeceğini bildiğimiz bir hedef seçersek cesaretimiz kırılır ve topluluğumuz dilimizi güçlendirmekten vazgeçer.

E4 | Dil hedefimize ulaşmak mümkün mü?

1) Hedefimizle ilişkili sütuna yıldızımızı koyalım. 2) Hedefimizin altında yazarları okuyalım. Dilimizle ilgili **şu an doğru** olmayan ifadeleri daire içine alalım. 3) Daire içine aldığımız her ifade üzerinde düşünelim ve şu sorular hakkında birlikte konuşalım:

- Bu açıklamaların her birini topluluğumuz ve dilimiz için gerçeğe dönüştürmek amacıyla ne tür aktiviteler ve çalışmalar yapabiliriz?
- Bu aktiviteleri yapmak ne kadar sürer? Bunları biz veya yardım isteyebileceğimiz taraflar gerçekten yapabilir mi?
- Topluluğumuz bu aktiviteleri gerçekleştirmeye çalışmak istiyor mu?

OKUMA VE YAZMA (Eğitim için kullanılıyor)	KONUŞMA (Tüm çocuklar iyi konuşuyor)	KİMLİK (Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor)
<ul style="list-style-type: none"> ■ Dilimizde okumak ve bilmek istediğimiz her şeyle ilgili dilimizde yazılmış çok sayıda materyal var ve bu sayı giderek artıyor. ■ Dil topluluğumuz belirli şeyleri yazmak için ne zaman dilimizi ve ne zaman başka bir dili kullanacağını biliyor. ■ Dil topluluğumuz dilimizde okuyup yazmanın bize ek faydalar (iş, sosyal fırsatlar, yeni bilgilere erişim veya grup kimliğimizi güçlendirme gibi) sağlayacağına inanıyor. ■ Dil topluluğumuzdaki çocuklar, yerleşik bir kurumda eğitimli öğretmenlerden okuma yazma öğreniyor. ■ Devletin desteklediği eğitim programı, ilk ve ortaokullarımızda dilimizde yazılmış materyaller kullanıyor. VEYA Materyal hazırlayan ve halkımıza dilimizde okuyup yazmayı öğreten başka bir köklü kurum var. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Çocuklar dâhil olmak üzere tüm nesiller dilimizi konuşuyor. Dilimizi sadece evde topluluk içinde değil, işte, okulda, ibadethanelerde veya başka yerlerde de konuşuyoruz. ■ Topluluğumuzun sadece dilimizi konuştuğu birçok yer ve etkinlik var. Biri buralarda veya bu etkinliklerde başka bir dil konuşursa bundan hoşlanmayız ve muhtemelen bunu bir şekilde o kişinin anlamasını sağlarız. ■ Dil topluluğumuz dilimizi konuşmanın faydaları (iş, sosyal fırsatlar, önemli bilgilere erişim veya grup kimliğimizi güçlendirme gibi) olduğuna inanıyor. ■ Tüm çocuklar evde ve topluluğumuzda dilimizi konuşmayı öğreniyor. ■ Devlet ve diğer kurumlar topluluğumuzun dilimizi konuşmasını destekliyor (veya en azından karışıyor). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Topluluk üyelerimiz dilimizi grubun parçası olduklarını gösterecek kadar konuşuyor, ancak günlük iletişimlerde dilimizi kullanmıyor. ■ Dilimiz sadece grubumuza aidiyet duygusu vermek için kullanılıyor. Bu, kültürel etkinliklerde, gelenek göreneklerimiz veya sanatlarımızda, günlük iletişimimizde belirli kelimeler veya ifadeler kullanılarak ya da başka şekillerde yapılabilir. ■ Hiçbiri dilimizi iyi konuşmasa da dil topluluğumuzun üyeleri dilimiz ve kimliğimizle gurur duyuyor. ■ Yeni nesil, dilimizdeki kelimeleri ve ifadeleri öğrenerek kültürel kimliğimize değer vermeye devam ettiğini gösteriyor. ■ Bölgemizdeki kurumlar kültürel kimliğimizi sürdürmemiz konusunda bizi destekliyor.

E5 | Hatırlanıyor dairesiyle yapacaklarımızı seçme

Gerekli materyaller: Dikdörtgenlerimizin bulunduğu dağ şeması
 küçük bir kâğıda koyulmuş X işareti 'Dilimizi hatırlama' şemamız

⇒ Dilimizi güçlendirme planımızı yazmadan önce dilimizi planımızda belgelendirmek isteyip istemeyeceğimize karar vereceğiz. Dağdaki mağaranın içindeki veya yanındaki 'Hatırlanıyor' dairemize bakalım.

'Hatırlanıyor' dairemiz nerede? Daire yoksa veya tam olarak mağaranın içinde değilse bu, gelecek nesillerin dilimizi bilmesini sağlamak için yapılabilecek bazı şeyler olduğunu gösterir. Bu durum topluluğumuz için önemliyse dilimizi belgelendirmek de dilimizi geliştirme hedeflerimizin parçası olabilir. Daire tam olarak mağaranın içinde olsa bile dilimizi belgelendirmek isteyebiliriz.

⇒ **İşaret direğimiz nerede?** Mağaranın yanında yatıksa veya dağda işaret direğimiz yoksa insanları elimizdeki materyaller ve bunlara nasıl erişebilecekleri konusunda bilgilendirmek için dilimizi geliştirme planımızda yapabileceğimiz şeyler var demektir.

⇒ Dilimizin hepimiz öldükten sonra uzun bir süre hatırlanması için **dilimizi belgelendirme sürecinin herhangi bir aşamasında çalışmak istiyor muyuz** (veya birinden yardım alıyor muyuz)? **Cevabımız evet ise dağdaki mağaraya X işareti koyun.**

E6 | Plan yapma

Gerekli materyaller: □ 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' şeması □ Dağ şeması □ Yıldızlı dikdörtgenlere ilişkin değerlendirme şemaları □ Yıldızlı dikdörtgenlere ilişkin Yardımcı Faktörler ve Engeller şeması □ Yanında X işareti varsa 'Hatırlanıyor' dairesine ilişkin Yardımcı Faktörler ve Engeller şeması.
□ E11 'Eyleme Geçme' şeması

⇒ Dilimizin ancak bizim için faydalı ise kullanılmaya devam edeceğini hatırlayın. Çoğu şey hakkında başka dilde konuşursak dilimiz zamanla çok daha az kullanılır. Diğer taraftan, çoğu şey hakkında konuşmak için dilimizi ve sadece dilimizi kullanırsak ona ihtiyacımız olduğundan dilimiz zaman içinde gücünü korumaya devam eder.

Dilimizi güçlendirme planlarımızın bir parçası olarak, bu etkinliğin başlarında yaptığımız 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' adlı şemamıza tekrar bakalım. **Dilimizde bilmenin veya yapmanın önemli olabileceğini söylediğiniz şeyleri birkaç dakika inceleyin. Çocuklarınızın bilmesinin önemli olduğu düşündüğünüz ve bu listeye eklemek istediğiniz başka şeyler var mı?**

Dilinizi birçok şey için nasıl kullanabileceğinize ilişkin bazı fikirler bulmuş olabilirsiniz (bölüm A3'e bakın). Planınızı geliştirirken bu fikirlere yenilerini eklemek isteyebilirsiniz.

⇒ **Şimdi dağdaki hangi dikdörtgenleri (ve/veya daireyi) güçlendireceğimizi inceleyelim.** Bunlar yanlarında X işareti olanlardır.

⇒ **İnceleyeceğimiz dikdörtgenle ilişkili değerlendirme şemasına (veya şemalarına) bakalım.** X işaretinin kırmızı çizginin solunda bulunduğu ifadeleri tekrar okuyun. Bunlar, üzerinde en çok çalışmamız gereken şeylerdir.

Şemadaki **ikinci** ölçekte bulunan zayıf alanlara **özel önem gösterin**. Belirli durumlarda kullanılan **tek** dil olduğunda dilimiz muhtemelen daha uzun süre varlığını göstereceği için bunlar genel hedefi diğer şeylerden daha fazla etkileme eğilimindedir.

Gelecek nesiller tarafından bilinmesinin ve yapılmasının önemli olduğunu düşündükleri şeyleri incelemek için bölüm A3'te yapılan 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' şemasını asın.

Dağdaki yıldızlı dikdörtgen(ler)e ilişkin Değerlendirme şemasının (şemalarının) yanına asın.

Dikdörtgenin yanında yıldızla birlikte aşağı ok da varsa ölçeğin en sağında olmayan X işaretlerine bakın.

Her şemada ikinci ölçek 2., 7. veya 12. İfadelerdir.

⇒ Yanına X işareti koyduğumuz dikdörtgen için yaptığımız ‘Yardımcı faktörler ve engeller’ listesine (listelerine) bakalım. Değerlendirme şemalarında belirlediğimiz zayıf alanları güçlendirmemize yardımcı olmak için üzerinde çalışmak istediğimiz şeyleri liste(ler)den seçin. Seçtiğiniz şeylerin yanına küçük bir üçgen çizin.

Grubun amacı, üzerinde çalışılacak toplam iki – dört şey seçmektir.

⇒ Mağaranın yanında X işareti varsa ‘hatırlanıyor’ için çizdiğiniz ‘Yardımcı Faktörler ve Engeller’ şemasına bakın ve dilimizi gelecek nesiller için belgelendirme şeklimizi güçlendirmek amacıyla üzerinde çalışmak istediğiniz iki şey seçin. Seçtiğiniz şeylerin yanına küçük bir üçgen çizin.

Katılımcı Yöntemleri aracı ‘Güç Alanı Analizi’ni biliyorsanız oradaki pazara gitme hikâyesini anlatabilirsiniz.

Dağdaki yıldızlı dikdörtgen(ler)e ilişkin ‘Yardımcı Faktörler ve Engeller’ şemasını (şemalarını) asın. Üzerinde çalışacaklarsa ‘Hatırlanıyor’ şemasını da dâhil edin.

Unutmayın: Üzerinde çalışacağımız şeyler değerlendirme sayfasında konuştuğumuz en zayıf alanları ele almalıdır. (Yani X işaretleri kırmızı çizginin solunda ise).

Unutmayın: Şemanın ‘Yardımcı olan şeyler’ tarafının altına yazdıklarımız hedefimize ulaşmamıza yardımcı olabilir. Şemanın ‘Engelleyen şeyler’ tarafının altına yazdıklarımız hedefimize ulaşmamızı engelleyebilen şeylerdir. Engellerden bazılarını ortadan kaldırabilir ve yardımcı olan şeyleri güçlendirebilirsek hedefimize ulaşma olasılığımız artar. **Bir engeli bize yardımcı olacak şekilde değiştirebiliriz.**

Dilimizi evde kullanmamızı güçlendirmenin yollarına **özel önem gösterin.**

Üzerinde çalışılacak dörtten fazla ‘Yardımcı faktör ve engel’ seçmişlerse en önemli dört faktörü seçmelerini isteyin. Buna karar vermede zorlanıyorsa herkesin dört unsurun yanına küçük bir onay işareti (veya nesne) koyarak bu unsurları oylamasını önerin. Daha sonra en çok oy alan unsurları görmek için oyları sayın.

⇒ Şimdi 'Yardımcı faktörler ve engeller' şemasında üçgenle işaretlediğimiz şeyleri 'Eyleme Geçme' şemamıza geçirelim. Her bir faktörü 'Ele alınacak sorunlar' sütunun altında ayrı bir satıra yazın.

⇒ Tek seferde 'Ele alınacak bir sorun' üzerinde düşünün ve 'Eyleme Geçme' şemasındaki diğer soruları tartışın. Cevaplarınızı yazın veya postere koymak üzere resimler çizin.

- Topluluğumuz bu engelin üstesinden gelmek veya bu yardımcı faktörü geliştirmek için **neler yapabilir**?
- Bölüm A3'te belirlediğiniz **bilgi** ve becerilerden bazıları bu sorunu çözenize yardımcı olabilir mi?
- Her eylem için: Topluluğumuz bunu başarmak için **hangi kaynaklara** sahip? Başka hangi kaynakları bulmanız gerekecek?
- Topluluğumuz her bir eylemi gerçekleştirmek için **hangi adımlara** ihtiyaç duyacak?
- **Bunun** topluluğumuzun **kendi başına başlayabileceği bir şey** mi yoksa **dışarıdan yardım almamız gereken bir şey** mi olduğunu işaretleyin.

⇒ Listelediğimiz aktivitelerden sadece kısa bir süre içinde kendi başımıza başlayabileceğimiz birkaçını seçin. Bunlara yıldız (*) koyun. Bu aktivitelere ne zaman başlayabiliriz?

⇒ Başlangıç tarihleri olan birkaç aktivitemiz olduğuna göre, ilerlememizi takip etmemiz ve bize yardımcı olabilecek kişilerden yardım almamız önemlidir.

Önceden büyük bir kâğıda Bölüm E10'daki 'Eyleme Geçme' şemamızın bir kopyasını hazırlayın. Küçük gruplar halinde çalışacaksanız herkese yetecek kadar kopya hazırlayın.

'Her bir Ele alınacak sorun' tartışmasını yönetirken önce grubun aktiviteler/eylemler önermesine izin verin. Zorlanırlarsa 'Yardımcı olabilecek olası aktiviteler'deki ('Temsilci Referans Materyalleri'nde) tablolara bakabilirsiniz. Bu listede bazı sorunların üstesinden gelmeye yardımcı olabilecek aktiviteler bulunuyor. Bunlar hedefledikleri amaca (düzlük) ve üstesinden gelmeye çalıştıkları engel türüne göre organize edilmişlerdir. (Sıraları değerlendirme şeması ifadelerinin sırasına göre.)

Diğer olası fikirler için bu Rehber ile birlikte verilen 'Kaynak Kılavuzu' belgesine de bakabilirsiniz. Bu belgede 'Yardımcı olabilecek olası aktiviteler listesi'nde belirtilen birçok aktivite türüne ilişkin daha fazla spesifik örnek bulunur.

⇒ Daha sonra kendi başımıza veya dışarıdan yardım alarak başlayabileceğimiz diğer aktiviteler nelerdir?

İstersek dışarıdan yardıma ihtiyacımız olduğunu düşündüğümüz aktivitelerde bizimle nasıl çalışabileceklerini görmek için dışarıdan bir dil geliştirme organizasyonunu davet edebiliriz. Bu organizasyon önerdiğimiz eylemlerle ilgili fikirler ve/veya eğitim verebilir.

Topluluğun bu hedeflerden bazılarını ulaşmasına yardımcı olabilecek, bildiğiniz bölgesel organizasyonlardan söz edin.

E7 | Daha sonra tekrar toplanma

⇒ Bir planımız olduğuna göre hedeflerimize ne kadar ulaştığımız hakkında görüşmek için düzenli olarak toplanmamız gerekiyor. Bu toplantılarda 'Eyleme Geçme' ve 'Sonuç alma adımları' şemamıza tekrar bakacağız ve planlarımızın nasıl gittiğini göreceğiz. İçimizden cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyacak olanlar olabilir. Planlarımızda bazı değişiklikler yapmamız gerekebilir.

⇒ Grup olarak aşağıdaki soruların cevaplarına karar verelim:

- Bir daha ne zaman toplanacağız?
- Nerede toplanacağız?
- Görüşmeyi kim duyuracak?
- Görüşmeyi kim yönetecek?
- Ne sıklıkla toplanacağız?
- Başka kimi davet etmeliyiz?

E8 | Bazı sorunlarda ne tür aktiviteler yardımcı olabilir?

Temsilci Referans Materyalleri'nde 'Yardımcı olabilecek olası aktiviteler listesi' bölümünde, bölüm B4 "Değerlendirme şemaları" ('Kimlik,' 'Konuşma,' 'Okuma ve Yazma') ve bölüm D 'Hatırlanıyor' değerlendirmesindeki beş kategorinin her birindeki belirli sorunların üstesinden gelmeye yardımcı olabilecek birkaç aktivite fikri bulunmaktadır. Ancak her aktivitenin her durumda uygun olmayabileceğini dikkate alın. Grubun belirleyebileceği sorunların hepsini önceden bilemeyiz, bu nedenle üstesinden gelmeye çalışacakları sorunları seçtiklerinde bu aktivitelerden herhangi birinin faydalı olup olmayacağını görmek için bu listenin ilgili bölümlerini inceleyin.

Temsilci Referans Materyalleri'nde topluluğun faydalı bulabileceği bir 'Aktivite Belgesi' de bulunur.

Bu Rehber'in arkasındaki bölüm E11 'Sonuç alma adımları – Şema' topluluğun 'E10 Eyleme Geçme – Şema'da yazdığı her aktivite/eylem için daha ayrıntılı planlar yapmasına yardımcı olur.

E9 | Diğer dillere ilişkin hedefler üzerinde çalışma

Katılımcılar 'Topluluğun bildikleri ve yaptıkları' hakkında konuşurken bölüm A3'te başka dillerden söz etmişlerse bu dillere ilişkin belirli hedeflerden de bahsetmiş olabilirler. Öyleyse bu bölümde onlara yol gösterebilirsiniz.

⇒ 'Topluluğumuzun bildikleri ve yaptıkları' şemasında topluluğunuzun kullandığından bahsettiğiniz diğer dillere tekrar bakın. Bu dillerin herhangi birine ilişkin hedefler üzerinde çalışmanız gerekiyor mu?

Gerekliyse her hedefe ulaşmayla ilgili 'Yardımcı faktörler ve engeller'i tartışın.

⇒ Üzerinde çalışılacak engelleri seçelim ve bu engelleri ortadan kaldırıp yardımcı faktörlere dönüştürebilecek aktiviteleri düşünelim.

Topluluğunuzla bu ikinci dil hakkında konuşmak için bu Rehber'deki tüm adımları kullanmamalısınız çünkü her adım geleneksel olmayan dillerle alakalı değildir. Ancak bölüm B'deki bazı sorular, ikinci dile ilişkin hedefleri ve bu hedeflerle ilgili 'Yardımcı faktörler ve engeller' konusunda konuşmalarında gruba yardımcı olabilir.

E10 | Eyleme Geçme – Şema

Ele alınacak sorun	Yardımcı olabilecek bilgi ve beceriler (bkz. Bölüm A3)	Yapılacak eylemler	Gerekli kaynaklar; Gerekli adımlar	Kendi kendinize başlayın	Dışarıdan yardım gerekli

E11 | Sonuç alma adımları – Şema

'E10 | Eyleme Geçme – Şema' bölümünden her bir 'Yapılacak eylem' için aşağıdaki adımları izleyin

Aktivite Adı:					
Ulaşmaya çalıştığımız sonuç(lar):					
Bu aktiviteyi tamamlamak için atmamız gereken temel adımları yazın	Bu adım ne zaman başlayacak ve bitecek?	Her adımda kimler yer almalıdır?	Ne tür kaynaklar, fonlar veya başka şeyler gerekecek?	Bu adımın yapıldığından kim emin olacak?	Bu adımı ne tür şeyler kolaylaştıracak?
1. ADIM					
2. ADIM					
3. ADIM					
4. ADIM					

Bu aktiviteyi tamamladığımızı nasıl bileceğiz? (Bu aktivitede başarılı olduğumuzu nelerin farklı olmasından anlayacağız?)

Temsilciler İçin: Rehber'in kullanılmasından sonraki bildirim

Başkalarının bu aracın topluluğunuza faydalı olup olmadığını bilmesinin tek yolu sonuçların kaydedilip başkalarıyla paylaşılmasıdır. Lütfen biraz vakit ayırarak topluluğunuzun tartışmalarından alınan en önemli yanıtlardan bazılarını bu forma girin. Daha sonra bu süreçte size eğitim veren ve yardımcı olanlarla bu sayfayı paylaşın. Ayrıca bir kopyasını da bize e-postayla göndermenizi istiyoruz. Yanıtlarınız bu aracı geliştirmemize yardımcı olacak. Teşekkür ederiz!

REHBER HAZIRLIK EKİBİ

gpfol_intl@sil.org

Geçerli tarih:		Rehber'in topluluk tarafından uygulanma tarihleri:	
Ülke ve il/eyalet/bölge:		Kaç tartışma grubunuz vardı? (Ör. kadın grupları)	
Konuşma topluluğunun adı:		Her grupta kaç kişi vardı (ortalama bir sayı kabul edilir)?	
Geleneksel dil:		Her grupta kaç kez toplandınız?	
Dil ISO kodu:			

- Topluluğunuzun konuştuğu diğer diller (bkz. bölüm A1):

Topluluğunuzun konuştuğu diller	Kaç kişi konuşuyor?				
	çok az	az	çok	çok fazla	tümü

- Rehber'i uyguladığınız sırada geleneksel dilinizin nerede olduğuna karar verdiniz? (Bölüm C'deki şemaya bakın). Dilinizi kullanım şeklinize X işareti koyun.

OKUMA VE YAZMA

- ___ Eğitimde kullanılıyor
- ___ Herkes konuşuyor, bazıları yazıyor

KONUŞMA

- ___ Tüm çocuklar iyi konuşuyor
- ___ Bazı çocuklar iyi konuşuyor
- ___ Sadece yetişkinler iyi konuşuyor
- ___ Sadece yaşlılar iyi konuşuyor
- ___ Yaşlılar bile nadiren konuşuyor

KİMLİK

- ___ Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor
- ___ ('Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor'un altındaki yamaçta)

- "Topluluğumuzun Bildikleri ve Yaptıkları"ndaki notlarınıza ve eylem planınıza bakın. Topluluğunuz ne tür Bilgileri güçlendirmeye karar verdi? (bkz. Bölüm A3, E1 ve E6):

1
2
3
4

■ E10 Eyleme Geçme aşamasında yer alan en önemli 5 aktiviteyi belirtin.	Başlandı (tarih)	Devam Ediyor (X)	Tamamlandı (tarih)
1			
2			
3			
4			
5			

- Bu Rehber'i uyguladığınız sıradakinden farklıysa ŞU AN dilinizi kullanma şekillerinizi işaretleyin:

OKUMA VE YAZMA
___ Eğitimde kullanılıyor

___ Herkes konuşuyor, bazıları yazıyor

KONUŞMA

___ Tüm çocuklar iyi konuşuyor

___ Bazı çocuklar iyi konuşuyor

___ Sadece yetişkinler iyi konuşuyor

___ Sadece yaşlılar iyi konuşuyor

___ Yaşlılar bile nadiren konuşuyor

KİMLİK

___ Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor

___ ('Bizi birbirimize bağlamak için kullanılıyor'un altındaki yamaçta)

- Rehber'in hangi bölümleri topluluğunuzda işe yaramadı? Neden? Aracı geliştirebilmek için bunu bilmek istiyoruz.

- Başka yorumunuz var mı?

Kaynakça

Lewis, M. Paul & Gary F. Simons. 2010. Assessing endangerment: Expanding Fishman's GIDS. (Tehlikenin Değerlendirilmesi: Fishman Genişletilmiş Kuşaklar Arası Bozulma Ölçeğinin Genişletilmesi) *Revue Roumaine de Linguistique* 2. 103–120.

<http://www.lingv.ro/RRL%202010%20art01Lewis.pdf> (Erişim tarihi: 7 Şubat 2013).

Lewis, M. Paul & Gary F. Simons. 2015. Sustaining language use: Perspectives on community-based language development (Dil kullanımının sürdürülmesi: Toplum temelli dil gelişimine ilişkin görüşler). Dallas: SIL International.

